

Poština plačana v gotovini

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

LETNIK IX ★ LIII **4** APRIL ★ 1953.

VSEBINA:

Pavel Kunaver: Vzorniki	145
Stazika Černič: Ailefroide	149
Pavel Kunaver: Sprehodi po Triglavskem ledeniku	160
Marijan Lipovšek: Dva pomladanska smučarska izleta	167
Dr. Anton Debeljak: Planina pred svitom	171
Dr. Anton Debeljak: Z otokov skozi Otočac na Plitvice	172
D. N.: Po podzemeljski Ljubljani	178
Društvene novice	183
Iz planinske literature	187
Razgled po svetu	189

Prilogi 4. štev.: Zgornje Kriško jezero, foto Slavko Smolej;
»Naša naveza«, foto ing. Tone Ogorelec
Prilogi natisnila tiskarna »Ljudske pravice« v Ljubljani

Planinski Vestnik je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga imenovana Zveza, urejuje pa uredniški odbor / Revija izhaja dvanajstkrat na leto, po potrebi v snopičih po dve številki skupaj / Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Celje, I. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Likozarjeva ulica, IV. provizorij, poštni predal 214, telefon 22-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, računi, razvid naslovov / Tiska tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 350.—, ki jo morete plačati tudi v treh obrokih po din 90.—, četrti obrok pa din 80.— / Tekoči račun revije pri Narodni banki 602-93331-6 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Proizvajamo poleg telovadnega orodja tudi rekvizite za lahko in težko atletiko, zimski šport, vodni šport, opremljamo telovadnice in otroška igrišča. Izdelujemo opremo za gasilce

Zahtevajte vedno naše ponudbe!

**TOVARNA
ŠPORTNEGA
ORODJA**

BEGUNJE PRI LESCAH

Pavel Kunaver:

VZORNICI

V kratkem bo minilo šestdeset let, odkar je bilo ustanovljeno Slovensko Planinsko Društvo. Tedaj sem bil štiri leta star in nekako istočasno, ko so naši prvi planinci na Stolu sklenili ustanoviti planinsko društvo, so tudi gore vstopile v moje življenje, kajti tedaj je bil na Stolu tudi moj oče. Iti na Stol v tistih časih, ko so se prvi naši ljudje upali zapuščati varne mestne zidove, je pomenilo že precej. Moj oče je šel sam na Stol, ki je imel tedaj še bore malo obiskovalcev in flora je bila še malone v prvotnem stanju. Imel je tudi srečo z razgledom in z daljnogledom je videl daleč na Koroško in v čuda naših razdrapanih Julijcev. Četudi sem bil še majhen, se vendarle spominjam, da je pripovedoval o svojih doživljajih tam gori in o »nepopisnih« lepotah gora. Ni bil sicer zgovoren mož — a vedno se je tudi pozneje razvnel, kadar je pripovedoval o Stolu. Kar visel sem na njegovih ustih in v svoji fantaziji gledal veličast gora. Oče je bil tudi prvi, ki mi je pokazal Triglav. Ob nedeljah smo tiste čase hodili na Fužine, najprej na Ljubljaničine brzice, ki so jih sedaj uničile naprave elektrarn, nato pa v gostilno k »Rekarju«. Najlepše pa je bilo zvečer, ko smo ob sončnem zatonu šli preko Kodeljevega, kjer so stali stoletni jagnedi in lipe ter se razprostirali tja do prisilne delavnice še nezazidani travniki. Nad Ljubljano se je razprostiralo žareče večerno nebo in na najlepšem razgledišču je oče obstal ter z zanosom vzkliknil: »Triglav!« in pokazal s palico tja proti zahodu, kjer je njegov ostri vrh molel v večerno zarjo. In še enkrat oče: peljal me je na Šmarno goro in me vodil za roko, ko sva šla po »strminah« čez Kuhinjo. Tako mi je vcepil vroče hrepenenje po gorah, ki mi je ostalo neizpremenjeno do sivih las. Ko pa mislim nazaj na tista mlada leta, vstajajo pred menoj možje, ki so mnogi od njih postali moji vzorniki. Mnogo starejši bratranec Rajko Mulaček je hodil k nam in nekoč je prišel z novico, da je bil na Triglavu! Njega in številne druge dijake je vodil sošolec Badiura. Kaj vse je vedel povedati Rajko o tisti nepozabni turi, se ne spominjam — a Triglav mi je postal tedaj gora vseh gora, zaželena Meka mladega življenja, Badiura pa vzornik-vodnik mladine in prerok naših gora. Ko sem pozneje sam začel voditi mladino v gore, sem se še iz mladosti spominjal, kaj je Rajko pripovedoval o Badiurovem načinu vodstva.

Rajko pa je navdušil tudi mojega brata Jožeta za planine in postal njegov vodnik. Jaz sem bil reven dijaček in Jože mi je videl v srce. Začel me je jemati s seboj, najprej v Polhograjske Dolomite in nato na Stol. Tura na Stol je postala posebno pomembna zame. Rajko nas je počakal o polnoči v Žirovnici in nas peljal in v temni noči — zapeljal. Do jutra smo se klatili po goščavi, a to je bilo zame višek romantike. Ko pa se je začelo daniti, smo našli pravo pot in odšli v mlado planinsko jutro. Takrat še nismo bili niti razvajeni niti blazirani in Stol je bil samo mogočna

gora, še ne »šoder«. S Stolovih strmin sem prvič gledal jutranjo zarjo in žarenje Julijskih Alp. Triglav je imel še precej snega in danes po malone petdesetih letih še vidim njegov blesk v jutranjem soncu. Zapadel sem čaru gora za vedno. Jože pa je postal moj vodnik in dobrotnik. Plačeval je zame na turah, s seboj me je jemal, prepuščal svoje planinske obleke; in pozneje, če sam ni mogel iti, mi je kot višek zaupanja posodil svoj cepin, ki si ga je sam naredil in je tedaj meni segal malone do nosa.

Planinsko društvo in njegovi odborniki so mi bili v tistih mladih letih neizmerno vzvišena organizacija. Nam mladim dijakom je postala velika dobrotnica, saj smo plačevali v kočah le vstopnino dva krajcarja, prenočevali pa smo zastonj. Svoj urad je imelo v Narodnem domu, v majhnem kabinetu. Kako se je ves odbor zgnetel tja noter, ne vem, in kakšen »planinski« zrak je vladal pri sejah, kadar so Piparji nažgali svoje čedre, tudi ne vem. Sicer pa so bili le telesno v sobici, duševno so bili odsotni na gorah, ki jih je bilo treba zavzeti na drugačen način kakor sedanje probleme. Vsepovsod so stale nemške kočje. Nemci so šteli naše gore za svoje in naše društvo jim je bilo trn v peti. Sredstev je bilo malo in povsod je bilo treba postavljati slovenske planinske trdnjave in pridobivati širše kroge za planinstvo, ki je gojilo obenem s spoznavanjem planinskih lepot in zdravim izživiljanjem v gorah tudi smisel za obrambo slovenske zemlje. Drugače vzljubiš domovino v zakajeni kavarni, a svojega ljudstva in rodne zemlje ne spoznaš, drugače pa, če vidiš vso njeno lepoto razgrnjeno pod seboj — pa vidiš segati po njej tujo roko!

Tedaj sem spoznal tudi profesorja Orožna, dolgoletnega načelnika Planinskega društva. Ko so se približale počitnice, sva ga čakala z bratrancom Ivanom pred Narodnim domom. Počasi je prišel s cigaro v ustih po Bleiweisovi cesti in z največjim spoštovanjem sva mu sledila ter močno utripajočega srca potrkala na planinsko svetišče, sobico planinskega društva. Dobrohotno naju je sprejel in rad dal izkaznico nadebudnemu naraščaju. Profesor Orožen je kmalu postal moj učitelj geografije in visel sem na njegovih ustih, kadar je predaval, posebno tedaj, ko je govoril o gorah. Mnogo dalj časa pa me je učil profesor Orel, ki sem mu bil vedno posebno hvaležen za njegovo lepo razlago občega zemljepisja. Iz njegovih ust sem prvokrat čul razlago o delovanju ledenikov in o posledicah ledene dobe v Alpah. Bil je še pod močnim vplivom profesorjev Pencka in Brücknerja in njihovih del o ledeni dobi v Alpah. »Večne« gore so oživele in zaslutil sem njihovo nastajanje in minevanje. Pozneje sem slišal Brücknerja in Krebsa samega, a dr. Orlove besede so ostale za vedno močnejše.

Jože je pričel prinašati domov tudi »Planinski Vestnik« in Mlakarjevi šegavi potopisi so mi bili nekaj časa posebno ljubi, ker so vodili iz domačih gora v tujino, ki je za mladega človeka vedno bolj vabljiva in mamljiva kakor domačija. V tistih časih smo zelo zgodaj obvladali nemščino in tako mi je bilo pravo razodetje, ko sem dobil v roke Zeitschrift des Deutschen und Österreichischen Alpenvereines iz l. 1883, kjer sem našel mojstrski članek dr. Julija Kugyja: Die Julischen Alpen, Berge der

Trenta, pozneje pa znamenito knjigo Tschudi: Das Tierleben der Alpenwelt. Končno si je Jože kupil še Hartingerjev Atlas der Alpenflora, ki ga s svojimi 500 umetniškimi barvnimi slikami planinskih cvetic do danes še nikdo ni prekosil. Vzbudil je hrepenenje, spoznati čim več teh lepotic in jih zaščititi. Sram me je postalo, ker sem bil nekaj let tudi med tistimi, ki smo krasili klobuke z venci in dolge palice s šopki planik.

Srečno naključje mi je potisnilo v roke knjigo »Gefahren der Alpen«, ki jo je spisal Emil Zsigmondy. Mnogo so še napisali knjig o tehniki alpinizma, a po lepoti in globokem smislu je ni nobena več dosegala; še danes bi jo moral poznati vsak gorohodec, posebno pa vsa planinska mladina. Knjiga mi ni dala samo najodličnejših navodil za obvladovanje težkoč v gorah in njihovih nevarnosti poleti in pozimi, besede Zsigmondyja, tega velikega vzornika stotisočev gorohodcev širom po Evropi, so mi pokazale tudi globlji smisel gorohodstva in lepoto gorovja kot celote. Posebno važni za moje naziranje o gorohodstvu so bila poglavja: Zakaj hodimo na gore? Užitek narave in želja po udejstvovanju. Vzgojni učinki gorohodstva. Tovarištvo. Vzgoja značaja. Umetniško gledanje in doživljanje. Viteštvo. Etika gorohodstva. O planinskem pisateljevanju. Izbira tovarišev.

Jože je postal tudi fotograf v planinah in seznanil me je z Bogumilom Brinškom, ki je bil tedaj naš najboljši fotograf v gorah in podzemskih jamah. Meni in drugim tovarišem je postal vzor vztrajnosti in radovoljnega prenašanja velikih naporov. Nisem ga slišal, da bi le enkrat zago-drnjaj, pa najsi je nesel poleg svojega težkega fotoaparata 10 × 15 cm in kakih 36 plošč še težke jamarske lestvice, vrv in acetilenko. Šegav, kakor je bil, je vedno še nas bodril in zabaval. S tistimi, ki so bili s hrano slabo založeni, je vedno delil skromne dobrate, ki jih je nosil v gore in jame. Če je le malo upal na lepo vreme in je pričakoval, da bo naredil lepo sliko, se je zavil v svoj plašč in kljub vetru in mrazu potrpežljivo ure in ure čakal, da so se oblaki pretrgali. V njegovi skromni sobici, ki je bila bolj fotografski atelje kakor vse drugo, smo se začeli zbirati. Začetkoma sta tja prihajala tudi Badiura in astronom Ivan Tomec. Ko pa so postali naši podvigi v gorah in jamah večji, sta začela izostajati. Posebno mi je bilo žal za Badiuro, ki pa je moral na svoja pota, ki so rodila naše številne in vzorne vodiče po gorah in dolinah. Ostal pa je najboljši Brinškov prijatelj do nesrečnega leta 1914, ko je krogla predrla srce našega skupnega prijatelja. Brinšek je postal središče in srce naše družbice, ki jo je sam krstil »Dren«, češ da smo trdni kakor dren. Za tiste čase smo bili res deloma nekaj posebnega v Ljubljani. Prezirali smo tako imenovano sezono, ki je dovoljevala planinstvo le v poletnem času. Mi pa smo vedeli, kako lepo je jeseni nad meglenim morjem, ko so tudi najbolj navdušeni planinci tistih časov ostajali v dolinah in polnili kavarne in zakajene gostilne. Zima nas ni več strašila in presenečeni smo bili nad njeno lepoto v gorah. Začetkoma smo se »upali« pozimi na Veliko planino, Krvavec in Stol — na prva dva s smučmi —, a kmalu smo z uspehom naskočili tudi zimski Grintovec, Brano in Triglav. Na Dolenjskem

in Notranjskem pa so morali pokazati svoje skrivnosti do tedaj nedostopni podzemski prepadi. Ožjo družbo smo tvorili poleg Brinška in nekako zunaj stoječega Badiure še brat Jože, Albin Hrovatin, Ivan Kovač, Ivan Michler, Wenig, Ivan Tavčar in moja malenkost. Kmalu se nam je pridružil še dr. Ivan Cerkl, Brinšku po vztrajnosti in ljubeznivosti podoben značaj. Prevzel je znanstveno vodstvo pri raziskavanju Krasa, meni pa je postal po nesrečnem 4. aprilu 1912 vzornik v požrtvovalnosti in v nekem oziru tudi svarilo pri mladinskih izletih. Njegova smrt je zasekala globoko vrzel v našo družbo. Posebno sem ga pogrešal jaz, ker je bil z menoj izredno prijazen in svetovalce v geografski literaturi, in posebno, ker sem bil priča njegove nesreče. Namesto njega je začelo prihajati več dijakov v našo družbo, na Krasu pa smo se bolj oklenili dr. ing. Karla Picka. Od dijakov je že naslednjega leta padel v gorah Ivan Petrič. Po nekaterih posrečenih podvigih v gorah in v jamah pa sva jeseni tistega leta z Michlerjem odšla na Dunaj. Brinšek se naju je spomnil tudi tedaj in nekajkrat sta nama on in Hrovatin poslala kranjskih darov na lačni Dunaj. Pismene novice pa niso bile preveč razveseljive — Dren je začel hirati in Brinšek mi je na šegav način sporočil njegovo bolehanje. Božič l. 1913 nas je še enkrat združil na smučarski turi na Veliki planini. Izprosili smo ključ do stare Schmidingerjeve kočice, skozi nočni sneženi metež smo prinesli božično smrečico tja gor in se še enkrat veselili svidenja. Potem pa je začelo postajati mračnejše in svet se je začel pogrezati v sovraštvo, ki je malo nato, poleti 1914 rodilo prvo svetovno vojno. Gore so deloma osamele, na avstrijsko - italijanski strani pa zagorele — ne več v jutranji in večerni zarji — v ognju topov in min. Konec je bilo tudi z Drenom, ker zgodilo se je, kakor je nekje zapisano: udarila je palica pastirja in razkropile so se ovce. Padel je Brinšek, ki nas je družil v srečnih časih in razšli smo se. Gore pa so ostale. Kljub gromu topov in krvoprelitjem ter grenkobi v srcu so nas vsepovsod spremljale. Svetile so tistim tovarišem, ki so se valjali v blatu v Galiciji, svetlo upanje budile tistim, ki so od žalosti in dolgočasje trpeli v raznih taborih, vzbujale upanje na boljše čase onim, ki so na Krasu ali v gorah samih primerjali veličastvo gorske narave z ničevostjo človeškega življenja in podlostjo umazane politike cesarjev in kraljev. Tudi meni so bile veliki svetilnik v temi, opominjajoč, da so imeli moji vzorniki, ki so me vzpodbujali v mlajših letih k zvestobi in študiju gorske narave, v vsakem oziru prav. Zavest, da stoje tam daleč na jugu naše lepe gore, ki bodo zmagoslavno prebile vse butanje vojnih valov ob njihove stene, in da se bomo preživeli na njih zopet veselili in dvignili nad nizkotnost, mi je sladila težke čase. Vzornik za vzornikom je vstajal in nemo vzpodbujal k upanju, ki se je, kakor so mi nekoč obetali, končno uresničilo. Zato goram in slovenski planinski organizaciji k njeni šestdesetletnici in vsem, ki so mi z gorami olepšali življenje, hvala!

AILEFROIDE

II.

toplim sojem se je poslavljalno sonce od najvišjih vrhov Oisansa. Dolga je bila še pot pred nami. Treba se je bilo vrniti v življenje, ki je utripalo globoko doli v dolini.

Iz sence po dolinah so se predle prve niti — mraka.

Sedeli smo na grebenu in se pripravljali na odhod. Reševalci so mi ponujali kekse, sladkor in čokolado, toda ničesar nisem mogla spraviti vase. Moje grlo je bilo popolnoma osušeno in enostavno ni hotelo požirati.

Vse čutare, razen one z rumom, pa so bile prazne.

Ni mi bilo jasno, kako in kam bomo sestopili; ko smo se odpravljali na turo, smo za povratek računali 6 do 8 ur — pri belem dnevu, seveda. Sedaj pa je sonce že tonilo za obzorjem in prav kmalu nas bo lovila tema.

Kako in kam?

Spomnila sem se slabosti, ki me je obšla pod grebenom, spomnila sem se neskončnih ur mraza in lakote, ki so bile za nami — in zaskrbelo me je, kje bom jemala sile za dolgo pot v dolino.

Toda reševalci so že zvijali vrvi in pospravljali material.

Vodstvo je prevzel stari Pierre Paquet — oisanski vodnik, ki s svojimi 50 leti še danes vodi naveze VI. stopnje. Nikoli ga ne bom pozabila, z njegovim od sonca in vetra ožganim, dobrodušnim obrazom. Težko je povedati tisto, kar se ti vriva v misli, ko ga gledaš. Prava, zlata hribovska duša!

Vprašali so me, če bom lahko sestopala sama in nenavezana, na kar sem seveda najodločneje prikimala. Paquet je vzel v varstvo Chaumata, potem pa smo se začeli spuščati navzdol.

Sestop preko vzhodnega ostenja gore je lahak, le krušljiv je zelo in prekinjen s pogostimi navpičnimi odstavki.

Že po prvih korakih navzdol sem z največjim začudenjem opazila, da nisem prav nič nesigurna in da o kaki slabosti ni več duha ne sluha. Prav neverjetno lahka in sproščena sem bila in vso dolgo pot povratka — ta in naslednji dan — sem prenesla tako zlahka, kot da sem v najboljši formi.

Sestopali smo hitro; hitro so si sledili spusti ob vrvi, zdaj krajši, zdaj daljši — v Dülferju, včasih pa tudi kar prosto. Hitro smo zgubljaljali na višini, in že smo bili pred zadnjim, navpičnim odstavkom. Naravnost pod nami se je v prihajajočem mraku medlo svetil ledenik.

Spomnim se, da so vrgli vso vrvo v globino (Francozi imajo 60-metrške) in da se ni dalo ugotoviti, ali je prišla do ledenika ali ne. Zato se je prvi spustil Pierre Paquet; ko je kmalu zatem »odskočil« na ledenik, nismo rabili nobenega posebnega obvestila več. Spustili so Chaumata, potem sem se pa kar jaz podrenjala, da bom čimpreje spodaj.

Tokrat sem seveda dovolila, da so me od zgoraj varovali. Spomin na one zadnje metre pod grebenom, ko mi je tako iznenada zmanjkalo moči, je bil le še preveč svež...

60 metrov neprekinjenega, zelo zračnega spusta po treh »prekrokanih« nočeh — kar dovolj ga je bilo! Pa je šlo vendar gladko, le na novih, posebej za Francijo narejenih žametnih hlačah je ta spust le zapustil svoj pečat...

Na koncu še malo opičjega guncanja na vrvi — in že sem pristala na zunanjem bregu krajne počí, na tistem, ki ne pripada več gori, temveč — svetu in življenju. In tedaj sem se bežno spomnila svojih občutkov, ko sem se pred štirimi dnevi na nasprotnem koncu gore goljufala čez nerodno poč na nasprotni breg: na tisti, ki pripada gori in steni.

Sedaj je med to in ono krajno počjo ostal za menoj ves ogromni masiv Gore s hladnimi krili. Med to in ono počjo so za vedno ostale ure in dnevi, ko se je bila borba med goro in človekom, med smrtjo in življenjem.

In kdo je zmagal?

Tokrat nihče.

Ušli smo gori in smrti — toda zmagali nismo.

In vendar se vračamo v dolino bajno bogati. Bogati za doživetje, ki ga gore naklonijo le tistim, ki so jim namenile večni molk.

Obstala sem na robu krajne počí — na tistem, ki pripada življenju — in še enkrat sem se ozrla v sivo gmoto gore, ki se je že izgubljala v somraku.

Zazdelo se mi je, kot da sem goram nekaj ukradla.

In šele tu sem na varnem. Sedaj šele mi gore tega več vzeti ne morejo.

Ne prešernosti in ne objestnosti ni bilo v meni; občutila sem le spoštovanje in hvaležnost.

☆

Zgornji del ledenika je bil kaj strm; toda bil je zasnežen in za prijetno vožnjo ob cepinu ravno prav odjenjan.

Kar zavriskala bi nizdol — da nisem takoj občutila, da mi je onih 60 metrov spusta le zlezlo v noge. Tako je šlo pač z malo manj užitka — počasi pa ne dosti bolj, saj smo se že lovili s temo. Treba je bilo priti čim niže, dokler se še kaj vidi.

Ko smo prestopili z ledenika v skalovje, sem zagledala prvi curek vode. Voda... Mokra, tekoča... skratka — voda! In tako prepričljivo je curljala, kot da ne misli nikoli nehati.

Kako sem pila to vodo, in potem prav iz vsakega naslednjega curka, ki sem ga slišala žuboreti čez skalo ali čez ledenik (videla jih seveda več nisem!), to je poglavje zase, ki bi mu lahko dala samo en naslov, namreč pogoltnost in nenasitljivost...

Bila je že davno tema, mi pa smo še vedno hodili čez skalovje, čez ledenik in ledeniško moreno.

Pa zopet skalovje, ledenik in morena... Paquet nas je čez vsak skalni odstavek pripeljal varno in sigurno; vedno je našel kake po-

Ailefroide, sev. stena z včrtano smerjo, opisano v PV 1953, štev. 2

ličke in gredine, ki so držale prav tja, kamor je on hotel. Čez ledenik in moreno smo pa hodili kar počez, velikokrat do gležnjev v vodi, ki je v vsej širini drla čez ledenik.

Vražje dolgo smo že hodili.

Pokrajina vzhodno od Ailefroide alpinistično ni zanimiva; to je ogromno, valovito morje skalovja. Nikjer nič izrazitega, nikjer nobene značilne oblike. Le ledenik Ailefroide in pozneje njegova morena se kot nekak rečni tok spuščata natančno proti vzhodu.

In v tej smeri smo se spuščali tudi mi. Vedela sem, da se tako z vsakim korakom bolj oddaljemo tudi od La Béarde in od našega taborišča — toda to me sedaj ni skrbelo. Me bodo že kako poslali nazaj; če drugače ne, pa z žandarmerijo, saj v žepu res nisem imela niti prebite pare.

To noč smo morali poiskati zavetišče Sélé — od koder bi naslednje jutro nadaljevali pot proti Briançonu in potem z avtobusom nazaj v La Béarde. — Le kje je ta Sélé? Ta je kazal na levo, drugi nekam tja v desno; nekomu se je že zdelo, da vidi odsev luči iz oken, Paquet pa je vztrajal, da moramo še kar naravnost naprej.

Prav nič smešnega ni bilo v tem. Noč je bila sicer popolnoma jasna, toda temna kot v rogu, gorska pokrajina pa kot eni sami, ogromni in brezkončni podi.

Ljudje so postajali že nestrpni. Reševalci bolj kot rešenci. Nič čudnega, saj so bili drugi potrpljenja navajeni, prvi pa so bili na nogah že vso prejšnjo noč in ves dan... Nekdo je predlagal, da bi bivakirali kar tu, kjer smo bili.

Moj četrti bivak bo torej sredi ledeniške morene...

Toda ne! Paquet vztraja, da gremo naprej in jaz mu zvesto sledim.

Končno! Visoko gori v bregu se je zasvetila lučka.

Razkropljene ovce so se brez povelja zopet zbrale in začel se je mukotrpn vzpon po sipkem, strmem bregu navzgor — v temi in brez poti. Ta vzpon je bil pa res zadnja kaplja, ki je še manjkala do roba čaše potrpljenja; če ne bi bilo one lučke tam zgoraj, ne verjamem, da bi imel dovolj volje zanj tudi sam Pierre Paquet.

☆

Neoskrbovano zavetišče. Ob eni strani pograd v dve nadstropji, s prostorom za kakih 20 ljudi; dve klopi, miza in nekaj stolov.

Oba pograda sta natrpana do zadnje možnosti. Po stolih in kotih je razmetana oprema — kot v vsakem zavetišču ob enih ponoči.

Ko se drenjamo skozi ozka vrata, se na pogradih dvigajo začudeni in čemerni obrazi, in potem drug za drugim spet mrknejo nazaj v toplo zavetje mehke spalne vreče.

Menda se vsi niti zdrenjati nismo mogli v prostor, kamo li da bi posedli ali da bi celó imeli kam položiti svojo trudno glavo.

Za nas šest so naredili prostor ob mizi, ostali so posedli vse križem; večina pa jih je ostala pred bajto.

In sedaj je nastal tragikomični položaj.

Kaj so si zaželeli drugi, ne vem. Kranjski želodec pa si je zaželel kadeče se »župce« — pa čeprav bi bila samo prežganka — in krompirja v oblicah z ocvirki; morda si je prav potihem zaželel zraven še kranjske klobase... Pa liter vročega, sladkega čaja, seveda.

O — sladke sanje!

Hrane namreč ni bilo — nobene.

Fantje, ki so nam pomagali skozi ledeni kamin na greben in na vrh, so bili le »udarna edinica« glavnine reševalcev, ki so nosili ves težji reševalni material in seveda tudi vso rezervno hrano. Težko obloženi so bili že na vzponu mnogo počasnejši od udarne edinice, tako da jih je noč dohitela najbrž že kar na grebenu. Z njimi pa je ostala na grebenu tudi — hrana.

Na gorilniku, ki nam ga je s špiritom vred dal na razpolago nekdo od navzočih, smo si najpreje pogreli podarjeno polkilsko konservo kislega zelja z mesom (kaj vse se ne najde v Franciji!), potem pa smo si skuhal Bernardov čaj in ga brez sladkorja z velikim užitek-popili. Seveda je stari Paquet pred tem obrnil svoj nahrbtnik in nam razdelil poslednje kekse.

Ko nisem vedela početi ničesar drugega več, sem naslonila glavo na mizo in skušala zadremati. Tedaj pa je vstala s pograda neka alpinistka, vidno starejša od večine ostalih, in me pregovorila, da sem se zleknila na njenem mestu.

☆

Ob osmih zjutraj sem skočila s pograda, ki je bil sedaj že prazen, in pohitela k vratom.

Sonce!

Življenje!

Ves svet se je kopal v luči in svetlobi.

Pobožala me je toplota mehkih sončnih žarkov, ki so prodirali skozi čisti jutranji zrak.

Najraje bi bila objela ves svet.

☆

Odlično razpoloženi smo nadaljevali pot proti dolini.

Kmalu so nas od zgoraj začeli dohitevati tisti, ki so bivakirali na grebenu. Z njimi je prišla tudi hrana, čemur je sledila »pojedina« kar sredi poti. Spomnim se pa, da tudi ta dan nisem mogla jesti, če nisem ves čas držala v rokah polne čutare.

Nekdo mi je povedal, da je v skupini, ki prihaja za nami, tudi Louis Juppet — moj gostitelj. In ko sem od daleč zagledala njegovo tako značilno pojavo, sem mu stekla naproti, z neodoljivo željo, da bi ga objela z vso silo radosti, ki mi jo je dajalo to čudovito, sončno jutro. Ko pa sem brez sape pritekla do njega, sem se naenkrat zmedla; in tako sva ostala resna in zadržana — kot se to odraslim in neumnim ljudem pač spodobi . . .

Potem pa smo tudi spodaj v dolini zagledali veliko skupino ljudi, ki nam je prihajala nasproti.

Končno smo bili skupaj.

Nastal je vsesplošen živžav. Koliko znancev in prijateljev! Koliko čestitk in dobrodošlic!

V tem direndaju in hrušču pa sem videla tudi tiho srečanje med Chaumatom in njegovo ženo. On ves razcapan, shujšan in upadel — ona lepa žena v najboljših letih. Podala sta si roko in si pogledala globoko, globoko v oči.

Obrnila sem se proč. Pa sem zagledala Clauda in njegovo dekle! Tam dalje je Georges objel svojo ženo, Bernard in Trois Pic pa sta se rokovala kar vsevprek.

Stala sem ob strani, s solzami v očeh. V prekipevajočo radost tega jutra je kanila grenka kaplja — tujine.

☆

Ko sem pozneje pripovedovala, kako čudovito lepa je dolina, po kateri smo se to jutro spuščali navzdol, so se mi vsi smejali. »Človeku, ki prihaja iz ledene ječe, bi se zdela lepa tudi puščava,« so mi dopovedovali.

Toda krivični so.

Jaz sem jo krstila za Dolino slapov.

Med mehko zeleno travo se vije stezica, kot posuta z belim peskom. Pa macesni! Igllice so jim dolge, mehke kot žamet in čudovito zelene. — In kamor koli pogledaš, se spušča v dolino belo razpenjeni slap.

S časa na čas zavije stezica v redek macesnov gozd; opojno dehteča senca te vsega prevzame.

Vsepovsod cvetje, zelenje — in sonce! Kot da ves svet poje pesem življenju.

Res — tako čudovito lepo je le še v Dolini sedmerih jezer; pa spomladi v Krmi — seveda!

☆

Potem pa je bilo lepote kar naenkrat konec.

V naselju Ailefroide, v elegantnem planinskem hotelu, so nam priredili slavnostni sprejem in kosilo.

Obkolili so nas novinarji, reporterji — in letoviščarji. Koliko fotografskih aparatov in filmskih kamer! In intervjuji . . .

Skupaj z »udarno ekipo« reševalcev smo bili kot eksotične zverine, ki si jih enkrat na leto narod lahko brezplačno in do sitega nagleda.

Toda vse na svetu enkrat mine. Minila je ledena ječa — in minilo je tudi to »narodno slavlje«.

Pozno popoldne so nas naložili na avtobus in odpeljali smo se okoli celega masiva Oisansa nazaj proti zahodu — do La Bérarde.

Preko 100 km ceste smo morali prevoziti, da sem se vrnila tja, kjer sem pred petimi dnevi začela svojo hribovsko kariero v Francoskih Alpah.

☆

Opolnoči smo prišli v La Bérarde.

Bernard, ki so ga ozebline že močno dajale, se je s svojim avtomobilom takoj odpeljal v Grenoble, z Juppetom pa sva imela še uro hoda do našega taborišča.

In tedaj sta mi pritekli naproti Jelka in Marinette.

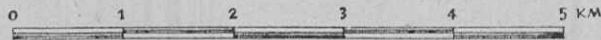
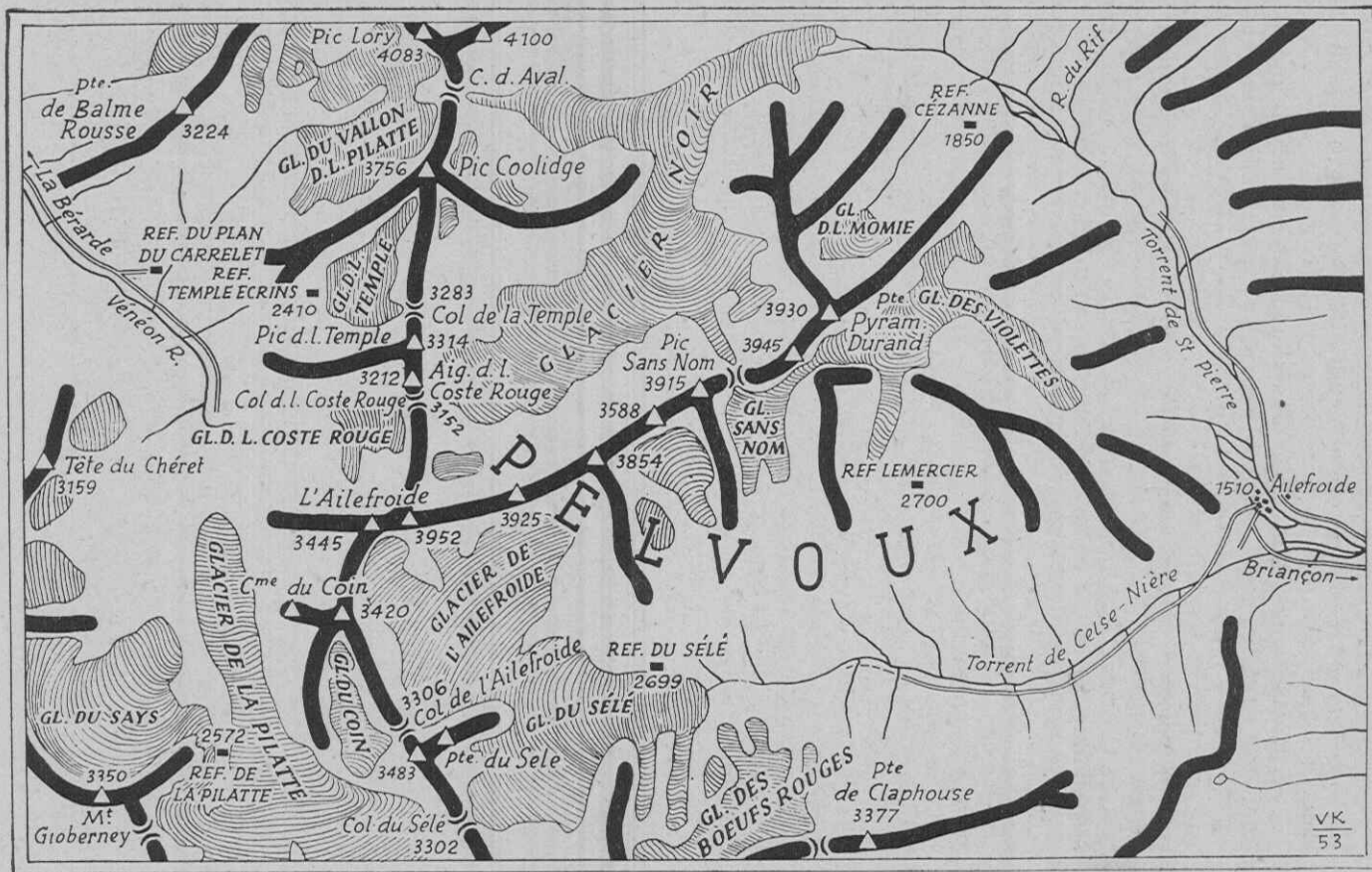
Tema je bila in nihče ni bil priča temu snidenju. Meni pa se je vendar zazdelo, da nisem nič več — v tujini.

III.

Prav od srca sem se nasmejela naslednje dni, ko sem prebirala dolge, ganljive članke na prvih straneh dnevnega časopisja. Kaj vse niso vedeli povedati o naši ledeni odisejadi — od torka, ko je bil dvignjen alarm, pa vse do konca tedna jim ni zmanjkalo snovi! Bili smo »junaki tedna«; jaz — la seule femme de l'expédition¹ — pa samo še »diable de femme«² . . .

¹ Edina ženska v odpravi.

² Vražja ženska.

Iz teh člankov in iz pripovedovanja očitvidcev pa sem zvedela nekaj prav zanimivih podrobnosti tudi o organizaciji in poteku reševanja.

Brez dvoma je bila ta reševalna akcija ena največjih, kar so jih kdaj koli organizirali v Oisansu, saj je pri njej sodelovalo več kot 50 reševalcev (poimensko navedenih v časopisju) s štirimi radio aparati in lovskim letalom, ki je bilo na razpolago, da bi s slikanjem in filmanjem stene lažje našli mesto, kjer se pogrešani alpinisti nahajajo. O prevoznih sredstvih, ki jih je imela ekipa, pa se skoro ne izplača govoriti, saj ima domala polovica reševalcev svoje lastne avtomobile, za ostale pa je bil na razpolago udoben avtobus.

»Toda, kaj je bilo vsega tega toliko treba — saj ste bili vsi nepoškodovani, pa še skoro na vrhu stene,« si morda kdo misli.

Že res — toda alarm je bil sprožen v torek dopoldne, ko se je vedelo samo to, da šestih alpinistov že tretji dan ni nazaj iz zaledenele in zasnežene stene. — Ali so sploh še živi? Ali se jim je zgodila nesreča? Ali so samo blokirani? — Toda kje? V steni, na grebenu, na povratku?

Na vse to nihče ni vedel odgovora.

Stena je visoka 1050 m in smer ima več variant; greben gore, ki se vleče od severa proti jugu, je dolg nekaj kilometrov; smer nameravanega povratka z vzhodnega ledenika Ailefroide na jugovzhodni greben, potem pa zopet doli na ledenik La Pilatte in nazaj v Carrelet je pa pravi labirint skalovja in ledeniških razpok.

Alpiniste je bilo najprej treba najti; in pri tem je obstajala možnost, da bo treba vseh šest spraviti v dolino na nosilih.

Tako je bilo stanje, s katerim je vodstvo reševanja moralo računati. In pri takem stanju je bilo pač potrebno mobilizirati vse sile.

Vodja reševanja, M. Felix Germain, predsednik grenoblske Secour en montagne (SEM), se je namestil v Carreletu in je ostal tam ves čas reševanja; bil je v stalni radijski zvezi z zavetiščema Temple-Ecrins in La Pilatte, ter s četrnim aparatom, ki ga je ekipa nosila s seboj.

Udarna ekipa s Sergem Coupéтом na čelu je bila poslana v Temple-Ecrins, od koder naj bi že ponoči odšla na pot in ob prvem svitu za nami čez steno.

Ostali reševalci z materialom so bili razporejeni deloma v Temple-Ecrins, od koder bi sledili udarni ekipi v steno, deloma v La Pilatte, od koder bi po voie normale (normalni smeri) prišli z materialom na greben.

V torek popoldne so bili posamezni, oz. skupine reševalcev razposlani na primerna mesta, da z ogledovanjem in klicanjem skušajo ugotoviti, kje se pogrešani nahajajo. Tako je neki reševalec (po klicu duhovnik!), z Brèche de la Coste Rouge, slišal klice iz stene, in izjavil, da je popolnoma točno razložil tudi ženski glas. »Une voie de femme, ferme, rassurant, donnant de l'espoir«³... so poročali

³ Močan, pomirjajoč, vzpodbuden ženski glas.

časopisi. (Spomnim se, da smo v torek popoldne videli dva človeka, ki sta prihajala pod steno. Klicali smo jima, toda odgovora ni bilo; kaže, da smo imeli nasprotni veter.)

Istočasno so odhajali »v akcijo« na svojem sektorju že tudi reševalci iz Briançona.

V času reševanja bi bile po potrebi vodstvu v pomoč tudi vse vojaške in žandarmerijske edinice, oziroma patrolje, ki so se nahajale na tem terenu. To je v Francoskih Alpah običaj.

Tak je bil torej »razpored sil« v torek popoldne. Ko pa so reševalci istega dne zvečer videli naše svetlobne signale, se je položaj bistveno izpremenil. Odpadla je prva, morda najtežja naloga: iskanje pogrešanih. Odprto pa je ostalo še eno bistveno vprašanje: Ali so vsi živi? Ali — in koliko — imajo ranjenih, oziroma za pot nesposobnih?

Vsi reševalci so se s Temple-Ecrins takoj premestili na La Pilatte, od koder je udarna ekipa v sredo ob prvem svitu z vso brzino krenila na pot. S seboj so imeli le vrvi in železje (vštevši Marinerjevo jekleno vrv), sanitetni material in nekaj visoko kalorične hrane. Vse ostalo ter Marinerjeva nosila in rezervne vrvi pa je po isti voie normale nosila druga ekipa.

Parola reševanja je bila: »Delajte hitro, vsaka minuta je lahko dragocena.«

Za normalno obloženega alpinista predstavlja voie normale na Ailefroide 8 ur vzpona po silno krušljivem, brezkončnem južnem grebenu. Za reševalce, obložene z vsem materialom, je bilo to plezanje vse prej kot prijetno.

Ko je prva ekipa prišla nad kamin, je bilo vodstvo v Carreletu, s tem pa seveda tudi novinarji in »ves svet«, sproti obveščano: »Vsi pogrešani so živi in zdravi«. — »Reševanje poteka v redu.« — In končno, ob šestih zvečer: »Vseh šest alpinistov je na grebenu. Nositi ne bo treba nikogar. Pravkar bomo začeli sestopati. — Prekinjamo zvezo.«

Ko je bila zveza prekinjena, se je ves organizacijski aparat reševanja z vsemi razpoložljivimi prevoznimi sredstvi preselil na vzhodno stran gorskega masiva, pričakal reševalce in rešence, jim priredil »narodno slavje«, nato pa vse skupaj naložil na avtomobile in odpeljal nazaj.

☆

Taka je torej reševalna akcija v »velikem stilu«.

Ob ogromnem številu sodelujočih je organizacija delovala res brezhibno, pri čemer so imele odločilno zaslugo ravno radijske zveze. Saj je bil v torek zvečer v četrte ure popolnoma spremenjen ves načrt reševanja, vsi ljudje o tem obveščeni in že poslani na nova mesta.

O resnični požrtvovalnosti posameznikov pa sem se med reševanjem prepričala sama.

Gorska reševalna služba v Franciji je organizirana na prostovoljni bazi in nihče od sodelujočih ni za svoje delo plačan. Dnevnic in nagrad za reševanje ni. Reševalci dobe povrnjen le izgubljeni zaslužek.

Nima pa gorska reševalna služba v Franciji dovolj velikih državnih subvencij, da bi se iz njih vzdrževala. Zato učinkovite stroške reševanja (poraba in obraba materiala, hrana in prenočišča za vse, ki sodelujejo na reševanju ter ves porabljeni bencin za prevoze) plača alpinist sam, oziroma njegova družina. Člani alpinističnih klubov, združenih v francoski planinski federaciji (FFM), so za primer reševanja avtomatično zavarovani za vsoto do 100 000 frankov.

Učinkoviti stroški reševanja v steni Ailefroide so znesli približno 200 000 frankov. Šestina te vsote, ki odpade na vsakega izmed nas, predstavlja polovico mesečne plače inženirja z večletno prakso, oziroma celo plačo samostojnega administrativnega uradnika.

To dejstvo mi je povzročilo mnogo več glavobola kot pa vsa moja »ledena ječa« . . .

Zato bi bilo pametno, če bi se v bodoče vsaka skupina alpinistov, oziroma vsak posameznik, ki namerava v Francoske Alpe, najprej vpisal v FFM, ki je masovna organizacija in sprejme vsakogar. Članarina je minimalna (menda okoli 200 frankov), se pa v primeru nesreče izplača; tembolj, ker gre pri nas še za problem deviz.

IV.

Pol leta je že minilo od tistih dni.

Zato mislim, da lahko danes ta dogodek tudi z druge strani objektivno ocenim.

Vedno znova se mi ob spominu nazaj vsiljuje misel, koliko »izvedencev« in »sodnikov« — poklicanih in nepoklicanih — bi dvignilo svoj pravični glas, in kaj vse bi ti ljudje vedeli povedati, če bi me z Ailefroide ne bilo več nazaj.

Ali bi imeli prav?

Gotovo je, da bi ob normalnih prilikah vseh šest alpinistov brez težav prišlo čez steno — nameravani turi smo torej bili kos.

Res pa je, da smo sami zagrešili predvsem dve veliki napaki: da smo šli v to težko steno v treh navezah — namesto v eni sami ali največ v dveh — in da smo pustili dereze v dolini. Izgovor, da je bila stena po dveh mesecih suše »skoro popolnoma suha«, je nezadostno opravičilo.

Mislim, da je storil veliko napako tudi Claude Forget, ko je vzel za soplezalca Chaumata, za katerega je moral vedeti, da nikakor ni v formi. Ta napaka bi bila za eno človeško življenje skoraj usodna.

Bernard pa je zagrešil »nepredvidnost s srečnim koncem« — da je namreč vzel s seboj mene. Kljub vsem informacijam, ki jih je o meni imel, bi mu bila jaz lahko že pri drugem bivaku — če že ne pri plezanju v zaledeneli steni — popolnoma odpovedala. Ko sem mu pozneje enkrat tudi povedala, se mi je na široko zasmel: »Pustite to! Preveč dober nos imam za take stvari — in kot vidite, se tudi to pot nisem zmotil.« — Kaj naj bi mu na to rekla?!

Toda jaz sama? Ali bi morala po vseh pravilih »prirojene in prizgajene previdnosti« ostati v dolini tudi potem, ko so mi ljudje, na katere sem se zanesla, zatrdili, da je Bernard soliden in sposoben alpinist? — Nisem se lahko odločila za to turo; ko sem se pa vendar odločila, sem ravnala po nekem notranjem prepričanju, za katerega vem, da obstajajo objektivna dejstva, in ki me — kot je pokazala težka preizkušnja — tudi ni prevaril. Zato prosim vse izvedence in sodnike — poklicane in nepoklicane — da prihranijo zase svojo pravično sodbo, pa četudi bi se prihodnjič kdaj tak dogodek končal z manj sreče, kar je v življenju in v gorah vedno mogoče.

To so torej pogreške, o katerih bi se dalo debatirati.

Ali bi v danih okoliščinah tudi brez teh pogrešk iz stene izplezali sami — to je pa drugo vprašanje. Tak ali drugačen odgovor nanj bo vedno ostal samo — ugibanje.

Neposredni vzrok nesreče je bila le težka vremenska sprememba, ki je sredi ustaljenega poletja popolnoma nepričakovano zajela vse Alpe. Istočasno z nami je bilo onega usodnega ponedeljka v težkih stenah vseh Alp blokiranih mnogo navez zvenečih alpinističnih imen. Žal so mnogi od njih plačali ta dogodek z amputacijami in celó z življenjem.

☆

Zato sama sebi danes ne očitam niti neprevidnosti niti lahko-miselnosti.

Ailefroide je bila težka preizkušnja fizičnih in moralnih sil človeka; bila pa je tudi silno doživetje.

Preizkušnjo sem častno prestala; to, kar sem doživela, pa me je le še tesneje povežalo z gorami.

☆

Tehnični podatki: Ailefroide (3952 m) se nahaja v gorskem masivu Oisansa, ki leži jugovzhodno od Grenobla in je druga najvišja gorska skupina Francije.

Ailefroide sama je velikanski masiv z nekaj kilometrov dolgim vršnjim grebenom. Alpinistično zanimiva je njena severna, predvsem pa ogromna severozapadna stena.

Severozapadno steno sta leta 1936 preplezala Devies in Gervasutti. Do našega vzpona je bila smer le petkrat ponovljena, in samo enkrat preplezana v enem dnevu (Pierre Paquet). Vse ostale naveze so v steni bivakirale, čeprav je bila stena pri vseh ponovitvah suha.

V alpinističnem vodiču masiva Oisans je pri tehničnem opisu smeri sledeč uvod:

»Severozapadna stena Ailefroide — eden najlepših in najtežjih vzponov v Alpah. Gervasutti smatra, da se ta vzpon lahko primerja s severno steno Grandes Jorasses in da je tehnično celo težji.⁴ Smer je speljana v steni izredne veličine.

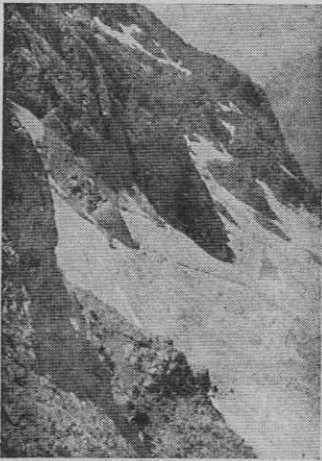
⁴ Tu ni mišljen Eperon Walker, ki takrat še sploh ni bil preplezan (op. pisca).

Čudovita in izpostavljena pleža v dobri skali. Originalna smer preko Centralnega stebra je skrajno težka (VI. st.), z varianto levo od Stebra pa V. stopnje gornje meje. Zaradi orientacije in strukture vrhnjega dela stene je ta često pokrit z ledom, kar predstavlja zelo resno oviro. Smer je na več mestih izpostavljena padajočemu kamenju.«

Naše tri naveze so plezale v spodnjem delu stene levo od Stebra, v gornjem delu pa po Paquetoni varianti, ki je bolj direktna od originalne smeri. — Po prvem bivaku so bile v steni popolnoma zimske razmere.

Pavel Kunaver:

SPREHODI PO TRIGLAVSKEM LEDENIKU

Robne zevi in razpoke v snegu nad ledenikom 29. VI. 1952

Človek se ne more in ne sme prepirati z naravo — a vendar me je pogled na ledenik leta 1952 navdal z žalostjo. Tako ga še nikoli nisem videl odtekati kakor letos. Že zima, ki je imela letos v gorah zelo malo snega, mi je povzročila skrbi. »Kaj bom videl?« to vprašanje se mi je neprestano vsiljevalo, ko sem 27. junija 1952 z 20 taborniki odrinil na štiridnevno turo na Triglav. Ker smo našo družino tabornikov na klasični gimnaziji v Ljubljani imenovali po Triglavu, smo se že pozimi »zaobljubili«, da bomo poromali poleti nanj. Prvi dan nam ni nudil ničesar posebnega razen neoskrbovano Vodnikovo kočo, ko smo hudo utrujeni in za štiri dni težko obloženi zvečer našli kočo vlomljeno, težko ključavnico odtrgano in slamnjače brez odevj. Tedaj so moji mladi

spremljevalci spoznali, kako prav je bilo, da smo hoteli biti čimbolj samostojni glede opreme kakor tudi glede hrane.

Velo polje in njegova okolica je nudila prvo sliko, ki ni obetala nič dobrega glede ledenika. Kjer je lani še avgusta meseca ležalo mnogo snežišč, je bilo letos vse kopno. Številna snežišča pod Kanjavcem pa so bila tako plitva, da ni bilo upanja, da bodo preživela vroče poletje, ki se je obetalo. Do Rži sem naštel še 30 snežišč, a bila so majhna in nikakor letnemu času in mesecu juniju primerna.

Dolgo zaželeni in pričakovani pogled na ledenik se je končno odprl. Res, zimskega snega od 1951/1952 je ležalo še kar precej in pokrival je malone ves rumeni pas skalovja nad ledenikom. Toda globoke prečne razpoke so pokazale, da je debelina razmeroma majhna in da ne bo trajalo dolgo, ko se bodo v zadnjih letih razgaljene skale kmalu zopet pokazale (sl. 1). Zanimive so bile videti valovite

črte, ki so kazale drse-
nje mehkejšje gornje
snežne plasti na spodnji
trši podlagi. Da lede-
nik sam ni niti od lan-
skega niti od letošnjega
snega ničesar pridob-
il, so dokazala številna
prekopna mesta, in to
že sedaj v juniju! Bilo
jih je samo med Glavo
in masivom vrha 25,
in sicer 6 večjih in 19
manjših, posebno na
severozahodnem delu
ledeniške kotline. Tam
je bil sneg videti pose-
bno plitev. Snežišče
pod grebenom pa je
bilo zaenkrat še lepo
sklenjeno in polno.

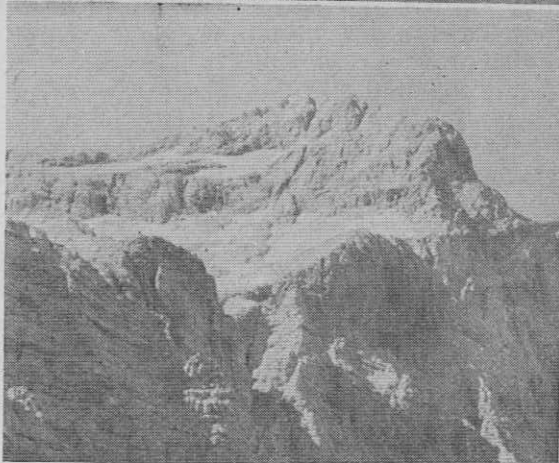
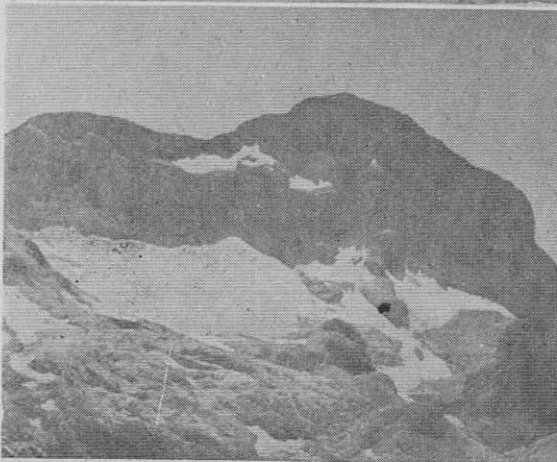
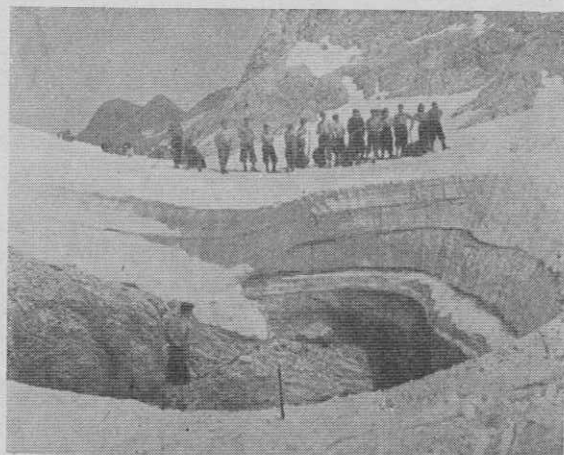
Triglavu smo po-
svetili ves tretji dan
in smo po dolgotraj-
nem opazovanju lepega
razgleda odšli na lede-
nik. Že na sedlu med
Kredarico in Triglavom
je mestoma gledal iz-
pod novega še lanski
umazani sneg. Toliko
ga je še ostalo, da je
prekrival melišča in
obrobne groblje, ki so
bile predlanskem v av-
gustu gole. Pa tudi med
Glavo in Triglavom je
letošnji sneg že skopnel
in pokazal se je stari

Zgoraj: Nad prepadom pod
Glavo vidimo le prerez lede-
nikovega konca. Gornja plast
lanskega snega, plast starega
snega (1951/52), novi čisti led,
stari led.

V sredini: Ledenik 29. VI.
1952. Snežišča so mnogo manjša
od l. 1951.

Spodaj: Sev.-zah. del lede-
niške kotline s konca Tomin-
škove poti.

Foto Pavel Kunaver

sneg. Bil je vroč dan in nobenega sledu ni bilo o kakšnem hladu. Že se je začelo odtekanje in voda je povsod šumela.

Posebno me je zanimalo, kaj bomo videli na podnožju Glave, obrnjenem proti Triglavu. Tam zijata na koncu ledenika dva prepada, ki ju je v apnencu v dolgih dobah iz razpok na široko razjedla snežnica. Pričakovanje me ni varalo. Oba vhoda v prepade sta bila odprta, četudi obdana od snega. Posebno zanimiv je bil glavni prepad. Nad njim so bile videti štiri plasti, ostro ločene druga od druge (glej sliko 2). Vrhnja plast je bil snež zime 1951/1952, le še okoli dva metra debel. Njena usoda je bila zapečatenjena. V taki vročini ne bi mogla pričakati konca julija. Ne dosti manj debela je bila plast snežene zime 1950/1951. Ta plast je prehajala v plast čistega ledu. Ker te plasti jeseni 1. 1950 ni bilo, je morala nastati iz prvih debelejših plasti snega, ki je zapadel v prvi polovici zime 1950/1951. Bil je brez vsakega kamenja in je ostro prehajal na spodnji led pravega ledenika. V tem ledu je vključena notranja groblja. Njeno kamenje dobro vidiš na sliki moleti iz snega. Sproti odpada, ko ledenik leze naprej in se taja. Tudi del spodnje ali talne groblje vidiš prav v sredini slike nad cepinom. Vse pa se je tajalo, da je voda v curkih tekla v prepad. Nekoliko sem še upal, da se bo morda vsaj čista nova plast leda ohranila, če se bosta stajali obe vrhnji plasti snega. Žal, ni bilo tako.

Da bo letos hudo z ledenikom, nas je prepričal tudi snež do Staničeve koč (sl. 3) in naslednji dan na poti po Kotu navzdol. Snega je bilo povsod mnogo, mnogo manj kakor lani meseca avgusta. V nižjih predelih Kota je le še l a n s k i snež tvoril obsežnejša snežišča, ki pa so bila mestoma za pet in več metrov že sedaj konec junija tanjša kakor v minulemu letu!

Ni torej čudno, da sem težko pričakoval drugega pohoda po ledeniku. Kadar koli je bilo mogoče, sem se v začetku avgusta iz Vrat in izpod Lope pod Oltarjem oziral na gineči ledenik, ki sem ga motril z daljnogledom, ga risal in fotografiral. Dne 11. avgusta pravi moj dnevnik o ledeniku, ki sva ga izpod praga pod Lopo nekaj ur motrila z daljnogledom:

»Pod Kredarico veliko snežišče s t a r e g a snega s krpo letošnjega. Goličave okoli Glave gole, ob njih obstoji zveza med velikim in spodnjim snežiščem, ki sega malone do Male Črne* stene poleg Slovenskega stebra. Nad Veliko Črno steno zahodno od Slovenskega stebra leži veliko snežišče, ločeno od ostalih. Gornji del sestoji iz letošnjega, spodnji iz lanskega snega. Glavni ledenik je v spodnjem delu gol, poln žlebov. Proti Kredarici in na spodnjem delu leže velike zaplate letošnjega snega. Više gori proti steni se je letošnji že stajal in se kaže lanski snež, ki je silno odstopil od stene, a v robno zev so

* Malo Črna steno imenujem po starem, ko je bila stena levo od Slovenskega stebra še črna, ker jo je močila voda, tekoča izpod tedaj daljšega ledenika. Velika Črna stena je tista med Slovenskim stebrom in Nemškim stebrom. Sedanja Veliko Črna steno nad Črnim grabnom smo imenovali enostavno Črna stena nad Vel grabnom.

plazovi nasuli mnogo letošnjega belega snega, kar je prav posebno lepo vidno. Po ledeniških golih tleh leže v vrtačah in kotlinah številna snežišča. V glavnem moremo trditi, da je letošnjega snega prav, prav malo. Stari lanski sneg izpolnjuje še številne vrzeli, a ledeniku ni pomagano. Gol se kaže na umiku kakor l. 1950. Vrhnji ledeniček pod grebenom je še sklenjen do pod vrh Triglava, je pa na nekaterih mestih že nevarno ozek. S snegom in ledom pokrita ploskev je zaradi lanskega snega okoli ene petine večja kakor l. 1950.

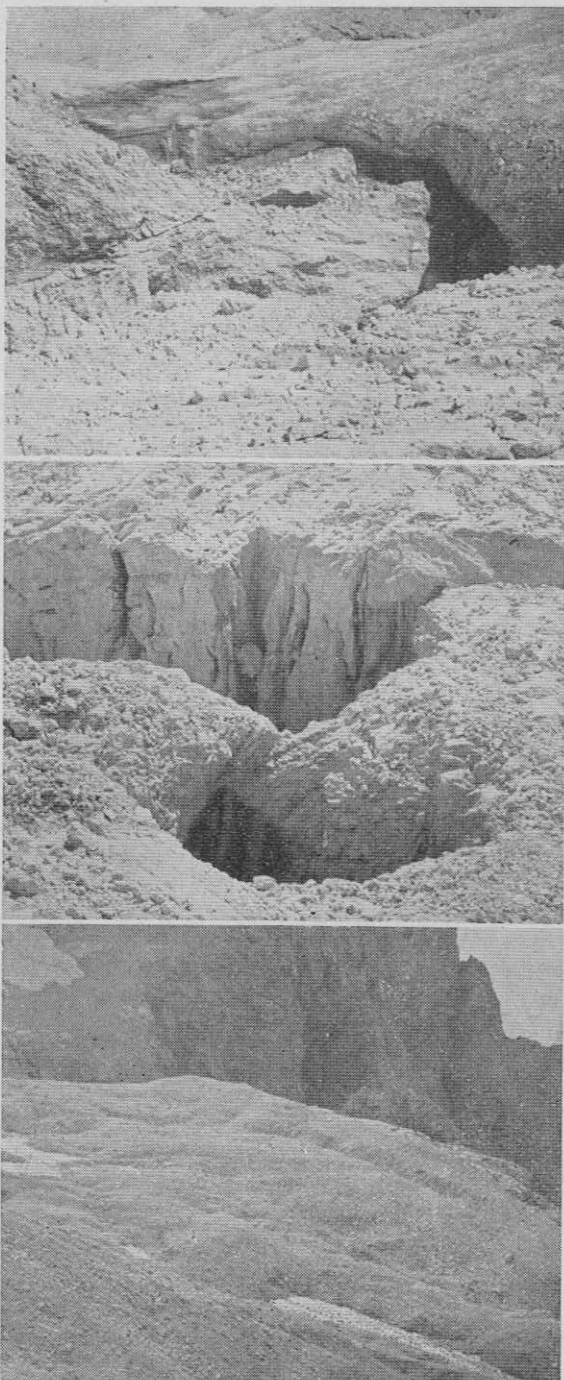
Da bo s pravim ledenikom slabo, so me opozarjala razna znamenja tudi v dolini. Naj omenim samo enega. Veliko snežišče pod Jugovo grapo je bilo na prvi pogled komaj vidno. Vzrok je bil v tem, ker je bilo pozimi tako malo snega, da so se letošnji plazovi že stajali in se je videl le stari

Zgoraj: Konec ledenika nad prepadom pod Glavo. Primerjaj sliko na prejšnji strani zgoraj, posneto 29. VI. istega leta.

V sredini: Drugi prepad z naravnim oknom pod ledenikom.

Spodaj: Končne groblje Triglavskega ledenika nad Malo Črno steno. Takoj nad grobljo vršiček Slovenskega stebra, v ozadju Velika Crna stena iz stene nad Črnim Grabnom.

Foto Pavel Kunaver

sneg, ki pa je bil na gosto pokrit z gruščem. Le v širokih razpokah starega snega so se ohranili beli pasovi letošnjega snega.

Kljub hudi vročini in dolgotrajnemu suhemu vremenu z redkimi nevihtami je Bistrica močno vreła izpod skalovja, a nekdanje mokre, res črne stene tam visoko gori pod ledenikom so bile po večini suhe, sive, kar dokazuje, kako globoko v notranjih razpokah sedaj že odteka ledenikova voda, kako zelo trhli so že postali skalni skladi!

Dne 12. avgusta sem se zopet odpravil na Triglav. Ob štirih zjutraj smo za karavlo kuhali na prostem čaj in uživali vso lepoto, ki jo Triglav nudi. Trije nebesni mogotci so se potrudili, da so ga čimbolj okrasili. Od jutranje zarje, ko je bilo sonce že za obzorjem, je rdeče žarel in dvigal svoj vrh v temnomodro nebo, na katerem pa sta blizu vrha žarela zadnji krajec in Jupiter. Bila je res popolna slika in začeli so se trije dnevi polni lepote.

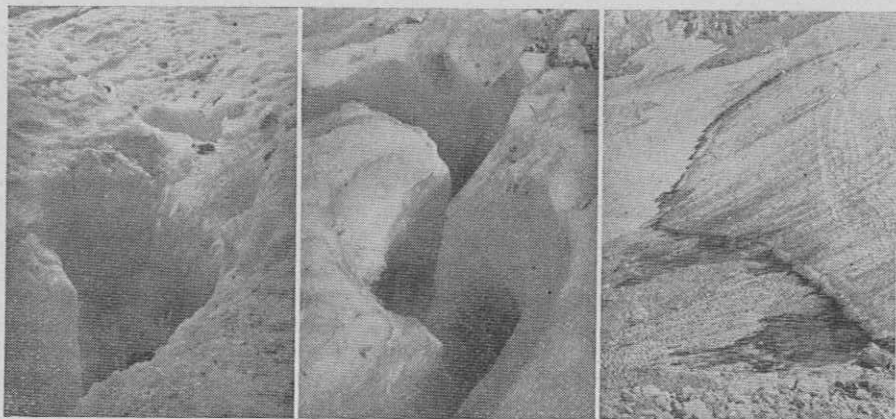
Na Tominškovi poti me je opozoril nov štor na minljivost vsega. Eden od najlepših viharikov je pozimi padel kot žrtev plazov. Veliki jarek pod bivšim Oknom je bil popolnoma prazen kakor vsa zadnja leta, razen lanskega, ko ga je huda zima 1950/1951 za eno samo poletje napolnila.

Sonce je hudo pripekalo in po stenah in skalah pod snežišči so se pokazale svetlikajoče se niti, odtekajoča voda. Največ pa sem se oziral na vrh Triglava (sl. 4). Iz Staničeve kočice sem takoj po počitku odšel na pobočja Urbanove špice, da sem imel čim lepši razgled na ledenik, ki je nudil naslednjo sliko:

Vročje letošnje poletje je večji del zimske snežene odeje že stajalo. Vrhnji del ledenika je še pokrival letošnji snežnik, izpod njega je gledala odeja lanskega umazanega snega, a izpod te se je tja do Kogla razprostiral goli ledenik. Proti severni steni se ledenik stanjša in preide v razna razcepljena snežišča. Ločeno od teh se nad steno proti Kugyjevi polici razprostira veliko snežišče, sestoječe iz starega snega, ki pa ga je deloma pokrival novi snežnik. V vrhnjem delu je bil ves preprežen z razpokami. Stari snežnik pa se v ozkem jeziku razširja med golimi grbinami globlje navzdol in se tik pred vrhom severne stene razširi v večje snežišče.

Tudi med Staničevo kočico in Kredarico je bilo malo snega, vendar več kakor leta 1950. Povsod pa so se svetile žive niti — voda — znamenje izredno toplega vremena. Večer je bil tako topel, da smo dolgo ostali na prostem in mirno opazovali številne Perzeide, ki so se vžigali na jasnem nebu.

Dasi sem se veselil lepega razgleda z vrha Triglava naslednjega dne, me je gnalo takoj po kosilu na ledenik. Najprej sva z nečakom s pobočij Kredarice večkrat fotografirala ledenik, ki se je svetil v odtekajoči vodi, in šumelo je prav do naju. Vendar tega, kar sem malo na to videl, nisem pričakoval.

Konec ledenika 13. VIII.
1. 1952

Zleb v ledeniku 13. VIII.
1. 1952

Zleb v ledeniku s slapom
13. VIII. 1952

Foto Pavel Kunaver

Kakor v zadnjih letih, razen lani, so se pokazale obrobne groblje, ki z debelim gruščem še pokrivajo led. V ledu je vklenjenega mnogo grušča — notranje groblje. Mestoma se je odtekajoča voda prejedla do površja in povsod hitro izginjala med gruščem. Pretekla sva daljšo progo letošnjega snega in preko črnih močvar, v katerih sva se do gležnja udirala v brozgo vode, alg in razne umazanije, stopila na goli led. Ledenik je kazal gola rebra in številne letnice, ki jih žal letos zopet nisem preštel. V širokem loku se proži led med Kredarico in Glavo in se končuje s črnim robom močvar (sl. 5), ki se končujejo deloma na spodnjem snežišču deloma ob robu s kršjem posutih golih grbin. V te močvare se je iztekalo za reko vode! Vse površje ledenika je bilo prepreženo z mnogoštevilnimi globokimi žlebovi (sl. 6 in 7). V njih se je svetlikala voda, ki je drvela v brzicah in slapovih navzdol, da je šumelo in grgralo kakor še nobeno leto poprej. Žlebovi so imeli najrazličnejše vijuge, ki so postajale čim nižje tem širše in tem globlje. Proti koncu ledenika so imele nekatere do 2 metra globine! V dnu so žuboreli celi potoki kristalno čiste vode, ki se je zajedala globlje in globlje v umirajoči ledenik. Vsa voda je naglo izginjala na koncu v luknjah v snegu ali v številnih skalnih razpokah, ki pričajo o topljivosti apnenca in njegovih, v velike globine razpokanih in od vode razjedenih slojih.

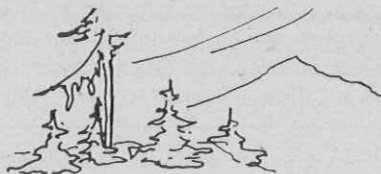
Previdno sva zlezla z Glave, s katere sva posebno lepo pregledala vso situacijo navzdol preko kršja, ki je ostalo še kot ostanek talne groblje na njenih strminah. Stala sva pred prepadom ob vznožju Glave ob koncu ledenika, ki se tod konča nad začetkoma omenjenim prepadom v skalnih tleh. Žalostna slika! Umazan led, poln notranje groblje je visel v prepad, v katerega so tekli od vseh strani močni vodeni curki. Niti sledu ni bilo o vrhnjih treh plasteh,

letošnjem, lanskem snegu in o čisti plasti ledu, ki smo jih poldrug mesec prej gledali ravno tam. Zdaj pa zdaj se je iz ledu odkrušil kamen in treščil v temno globino, kjer je odtekala dobršna množina vode v notranjost triglavskega masiva. Okoli naju je šumelo, grgralo in vršelo kakor kje sredi brzic. Nič čudno, saj je bilo tako vroče, da sva komaj še vztrajala, in nečak si je potegnil kapuco svojega anoraka čez glavo in žareči obraz.

Ledenik je bil tu tanjši kakor l. 1950 in golin je bilo več kakor tedaj, ko smo ob prepadu stali konec avgusta na zadnjem snegu (glej poročilo in sliko v Pl. V. 1951). Tudi do sosednega prepada ni segal več niti led niti sneg. Ta drugi prepad, ki je na vrhu suh, je posebno lep primer, kako more voda razjesti in razširiti prvotno razpoko v apnencu (sl. 9). Tako zelo je razjedena apnenec tod, da noben curek vode, pritekajoč z zadnjih delov ledenika nad to razpoko oz. prepadom ni več dosegel te odprtine. Vsa je že po nekaj metrih izginila v neštivilne druge manjše razpoke.

Po ogledu in fotografiranju ter skiciranju položaja sva odšla na konec ledenikovega jezika in od tam po dolgem snežišču proti robu severne stene nad Malo Črno steno. Snežišče se je kmalu nehalo in kmalu sva bila na starih grobljah, ki segajo mestoma prav do roba stene (sl. 10). V velikih lokih se razprostirajo tam, kjer se je pred mnogimi desetletji, morda stoletji končal ledenik in kolebal sem in tja, kar kažejo zaporedni loki grobelj. Vendar še ni dolgo, ko so vsaj snežišča segala do sem. Saj sem l. 1912, ko sem s tovariši s Slovenskega stebra izstopil iz stene, kar hitro stopil na sneg in ga nisem zapustil, dokler nismo prišli tik do Kredarice.

Zato se torej leto za letom umika naš mali Triglavski ledenik in pušča gole groblje in razjedene grbine. Na njih se je v minulih letih naselilo precej planinskega mahu in drugih najskromnejših planinskih lepotic; lanski sneg, ki je ležal čez poletje 1951, pa je mnogo teh rastlinskih pionirjev zamoril in ustavil njihovo drzno prodiranje v smrtonosno bližino ledenika. Toda če se bo umikanje in nižanje ledenika vršilo v letošnjem tempu naprej, potem bo zmagovito življenje začelo zopet zavzemati izgubljene postojanke na golih tleh, ki jih je do skrajnosti razdejane in razjedene zapustil smrtni sovražnik življenja, led.

Marijan Lipovšek:

DVA POMLADANSKA SMUŠKA IZLETA

(Nadaljevanje in konec)

2. Na Pasjo ravan

ajvišji vrh Polhovgrajskih dolomitov, Pasja ravan, leži komaj slabo uro daleč od Črnega vrha nad Polhovim Gradcem, koder drži pot po prijaznih holmih, ravninicah in prek strmih trav v Škofjo Loko. Malokdo se spravi nanjo. Na pogled je pusta in malo dolgočasna. Le če ima radovedni popotnik posebno srečo, se mu razodene v svoji trpki lepoti in ga nepozabno priklene nase.

Nagovoril sem dva svoja stara planinska tovariša, Janka in Toneta, da sta se mi pridružila za pot, ki sem jo že dolgo imel v načrtu. Z vrha Pasje ravani se namreč vlečejo na jug široki hrbti, in z njih je odlična smuka daleč v Poljansko dolino. Ves visoki svet tam od Sv. Treh Kraljev do Škofje Loke skriva v sebi krasna smučišča. Kraji so odročni, celo odljudni, kmetje precej daleč vsaksebi, pristopi po dolinah dolgi in zamudni. Zato se malokomu zazdi vredno truda pogledati na to stran naše dežele. Mi trije pa smo doživeli v tistih, tedaj zasneženih hribih dva prelepa dneva.

Načrt smo naredili tako, da nas je pot vodila iznad Ljubljanskega Barja do Škofje Loke, vseskozi v višini 800 do 1000 metrov. Obetala se nam je lepa smučarija in krasni pogledi na gorati svet med Notranjsko in Gorenjsko. Odšli smo neko nedeljo konec sušca, ko se je lanska huda zima že umikala prihajajoči vigredi. Snega je bilo povsod še dovolj, saj so ga zimske mečave namedle zlasti proti Notranjski neznanske množine. Zima se je trdovratno držala in sušec je še prav krepko opletal z repom. Treba je bilo ujeti pravo vreme in pravi sneg, kajti dolga pot bi se nam v slabih razmerah lahko docela spridila in lepa namera bi šla rakom žvižgat.

Iz Drenovega griča, kamor nas je potegnil jutranji vrhničan, smo ubrali pot čez zasnežena močvirja pod Lesnim brdom. Malo smo smučali, malo smo se lovili po sneženih lisah ob nezamrznjenem potoku, pa smo kmalu nosili smučiči po strmih klancih proti Koreni. Dan je bil krasen. Nebo zgoraj za rjavim bregom je bilo skoraj temnomodro in lahen sever je obetal trajno lepo vreme. Bilo je pravo razpoloženje zgodnje pomladi. Mislil sem na tisto lepo pesem iz kitajske lirike:

Po gorah se še ni raztajal sneg
in rož še ne poganja suhi breg.
Čuj, vigred pa že svira na piščali...

Pod Koreno smo pri prvih hišah namazali smučiči in nato krenili gori proti Kožljeku (788 m). Že so se razgrinjala pred nami smučišča — ne samo posamezne jase, temveč cele planjave, lepe dolinice in obli bregovi, taki, da vsako smučarsko srce kar vztrepeta. Toda nas

so čakale še druge krasote, zato smo šli kar dalje vkreber. Nekje pod vrhom je na prisoji sneg skopnel. Na mehki, suhi resi smo pod smrekami počivali in se greti. Do Samotorice od tam ni več tako daleč. Sijajni smuki so nas popeljali do kapelice, za njo pa strmi bregovi doli do hiš. Te so košate, pravi dvori, kakor sploh kmečki domovi po teh hribih.

Sneg je bil izvrsten. Šlo nam je odlično izpod nog. Tik izpod Kožljeka se namreč pogrezajo dolga pobočja proti Samotorici in še niže doli na cesto. Podili smo se, zavijali in spuščali po strminah brez vsakih ovir. Ko sem se v prvi dolinici pod vasjo ustavil v dolgi kristjaniji in se smeje obrnil k Tonetu, ki je bil tik za menoj, se mi je zarežal v obraz: »Tebe so pa samo še eni belj zobje!« Tudi Janko se je prismejal v dolgem smuku za nama in navdušeni smo planili v strmo kotanjo. Tam gre pot na horjulsko cesto med Vrzdencem in Sv. Joštom pod Lučinami. Blato na cesti smo kar s smučmi pretacali in ko smo pri sosednji hiši poizvedeli za pot, smo jo ubrali vprek čez južno stran hriba. Kolovoz se je zavijal ob hribu, v sencah je bilo še obilo snega, na prisojah pa ponekod sam suh pesek, seveda pa tudi še dosti blata in trave, ki je bila napeta od vlage in moče. V velikih ovinkih, a skoraj brez izgube višine smo prišli v Sv. Jošt.

Tam smo zopet videli moč pretekle zime. Zadružni dom je izgledal kakor žalostno pogorišče. Vsa opeka je bila na tleh. Tudi nekaj drugih hiš je bilo močno poškodovanih. Ura je šla komaj na drugo popoldansko, a sonce je že lezlo za visoke hribe na zahodu. Hoteli smo se utaboriti nekje na toplem. Za cerkvijo je bilo premokro. K sreči je mene zažejalo po mleku. Pobaral sem žensko, ki nas je gledala z okna neke velike, lepe hiše. Povabila nas je v kuhinjo in veselo razpoloženje, ki smo ga nosili seboj, smo prinesli tudi tjakaj. Če se namreč Tone spravi, ga ne moreš ugnati. Šala za šalo se je kresala v njegovem imenitnem bohinjskem narečju. Gospodar, ki se je spočetka nekam čemerno držal, je kmalu oživel. Žena in hčerka sta se smejali, da sta se kar priklanjali. Posebno smo se zabavali, ko je Janko sedel za harmonij. Dekle menda ob nedeljah orgla, no, mi smo pa vsi bili tudi od prave stroke. Punca je debelo gledala, ko je Janko pobiral note kakor otrok hruške. Tone je začel peti s svojim grozanskim glasom, Janko je basiral, jaz pa sem dajal »čez«. Potem se je usedel Tone za inštrument, punca pa ni vedela, kam bi nas dejala, ko sta kar dva imenitno znala muziko delati. No, nazadnje sem rekel, da bom še jaz poskusil. Tone plane za moj hrbet, vpije, da me bo navil in da bom potlej imenitno igral. Vrti z roko po mojem hrbtu, kakor bi poganjal motor, jaz pa igram neke poskočne valčke iz Pavčiča, da je harmonij kar ječal. Gromozanski smeh se je razlegel po hiši. Končno smo se poslovili od gostoljubne družine.

Ko smo prišli ven, nas je kar malo zeblo. Pota smo pa imeli še precej pred seboj. Za prvim ovinkom smo krenili na levo in prišli po strmem klancu in po mnogih vijugah na cesto pod Smrečjem. Sneli smo smuči in zaradi izpluženega in grdo izhojenega snega peš šli gori do cerkve.

Sonce je bilo že čisto nizko, ko smo hodili na hrib k Sv. Trem Kraljem. Mrzlo je postalo in na vrhu je bilo že skoraj mračno. Potrkali smo pri mežnarju, pri nizki gostilni, še pri drugih kmetih — nič. Planinski dom, ki je bil za silo nameščen v veliki hiši za cerkvijo, je preteklo poletje pogorel. Strela ga je vžgala. Šli smo torej nazaj, iskat prenočišča. V trdem, zrobkanem snegu se nama z Jankom ni dalo smučati. Le Tone, ta grča bohinjska, je kakor strela švignil mimo naju po ledenem sreču in se ustavil doli v prvem sedelcu. Stopili smo do kmetije za robom in si izprosili prenočišče.

Zunaj se je že stemnilo, mi pa smo bili na toplem. Prijetno smo se razgovarjali in gospodinja nam je lepo postregla. Spat smo šli na široko kmečko peč, ki je bila zakurjena. Spočetka nam je bila toplota po godu, potem smo pa le začeli vzdihovati in zjutraj smo bili vsi malo omoteni — kdo pa ima od nas doma take »termofore« v postelji?

Jutro je bilo silno mrzlo in popolnoma jasno. Sodili smo, da je moralo biti kakih 12 do 15 stopinj pod ničlo. Že ob šestih smo stopali na goli grič za hišo. Vrh Treh Kraljev (884 m) leži precej stran od smeri, ki smo jo morali prehoditi. Toda škoda je bilo opustiti obisk hriba z znamenitim razgledom, na višini pa tako nismo nič izgubili. Razen tega je ravno zveza po grebenu od Treh Kraljev čez Lavrovec do Lučin tako imenitna.

Ogledali smo si široko obzorje, same gore, v jutranji svetlobi rožnate, belosive, žareče in modrikaste, kakor so jih pač obsevali sončni žarki in odevale nočne sence, ki so bežale pred vstajajočim soncem. Stale so kristalno čiste, od Blegoša do daljnih Savinjskih, od Zasavskih hribov do notranjskega Snežnika in Nanosa.

Odvihrali smo navzdol. Sneg je bil trdo osrenjen in smučiči so bliskovito drsele. Prvi kos pota do prevala nad Smrečjem smo se vračali po včerajšnji poti. Tam smo zavili na levo in odšli na obli hrib, kjer tako lepo leži kmetija Lavrovec (889 m). Sonce se je dvigalo višje in višje, sence so bile še vedno ostre, mrzle in globoke, a blesk sončnih poljan tem bolj živ in slepeč.

Z Lavrovca je doli ob meji krasen smuk, dolg in strm. Nato je treba malo navzgor do kapelice, kjer se ločijo pota na Žirovski vrh in Lučine. Mi smo jo ubrali po slednji in v hitrem, lahkem in prijetnem smuku smo po precej nagnjeni cesti prismočali v Suhi dol.

Otajani srečec se je motno bleščal v visokem soncu. Kratek klanec nas je povedel gori k Sv. Andreju na Planini. Bili smo že tik pod kopami Ovčjega hriba. Nekje na desni leži Cankarjeva Butajnova, mi pa smo krenili čez snegove na teme hriba, kjer se pri prvi večji prekopnini spravimo k počitku in obedu.

Daleč, daleč na jugu se je ostro črtala drobna cerkev Sv. Treh Kraljev v modrem nebu, kakor izrezljana miniaturna s poslopji in neskončno majčkenimi drevesi. Dolga je bila pot od tam do našega počivališča, dolga pot je tudi še pred nami. Ko se dvignemo, ura še ni pozna, a hrbti in zasnežene planje se vlečejo v nedogled. Venomer prečimo sončne strmine in se v odličnem zrnovcu spuščamo z njih

v dolgih smukih. Na sedlih čepe hiše, na križpotjih stoje kapelice. Na nekem robu zagledamo onkraj globeli zadnje hiše pod Pasjo ravanjo. Po golih bregovih, kjer stoje posamič bele breze, pridemo do njih, nato pa čez kratko reber k triangulaciji na vrhu.

V daljavah se širi obzorje. Prva popoldanska ura je. Sonce prijetno greje, le tu in tam pihne mrzel piš s severa. Vse naše ljube znanke krog nas so se strnile v bele vence in nam kažejo svoje ponosne višine. Blegoš bi prijeli z roko, Savinjske pa imajo od tod zopet drugačno, ostrejšo podobo s svojimi belimi in senčnatimi robovi. Slonimo ob lesnih drogovih in strmimo v zasneženi svet krog nas. Naša dežela!

Prva strmina navzdol je precej huda, a kmalu smo pod visoko bukovino prismučali na prevalo pred Črnim vrhom. Bili smo že malo utrujeni. Neke suhe blazinice vresja so nam bile mehki naslanjači ob poti. Tovariša sta me poslala v prvo hišo po mleko. Zdrknil sem po bregu, kjer so ležali še debeli zameti. Sneg je kopnel in povsod so tekle vodice izpod bele gmote. Z mlekom ni bilo nič. Dobra je bila kapnica, pa smo odšli čez preval navzgor in kmalu smo smučali po zaznamovani poti proti Škofji Loki. Ta je bila precej nerodno shojena. Severne strani so bile že osrenjene in včasih je bila prava umetnost zmagati kak močno zrobkan kos poti.

Stara, znana in ljuba pota! Kolikokrat smo jih že hodili, v vsakem letnem času, ob vsakem vremenu. Kmečke hiše ob poti — kako so vegaste, počrnele in uboge, a vendar smehljajoče se v zimski dan. Saj smo si stari znanci. Med njimi, na dvoriščih, umazan, le za silo skidan sneg, na pragu svetle in radovedne otroške oči.

Sonce nas je peklo, ko smo pod Kopačevim hribom nosili smuči po kopni stezi. Križpotje proti Selom in Toscu je bilo v neznanskem blatu, zato pa je bila takoj zadaj v senci spet dobra smuka. Končno smo stali vrh Sv. Ožbolta nad strmim, lepo zasneženim travnikom. Kar vriskalo je v nas, ko smo v vijugah drveli k spodnji kmetiji. Vdrli smo v hišo. Stari gospodar nas je z dvema mladima hčerkama potrpežljivo prenašal, ko smo rogovilili v izbi, si kuhali čaj, ga zboljšali s kapljico domačega žganja in otepali ostanke brašna. Ura je bila pozna, ko smo se odpravili. Radovedni so šli domači gledat, kako nas bo metalo doli po klancu. No, bili smo v »formi« in kar naenkrat smo jim izginili izpred oči. Spodaj za gozdnim robom sva s Tonetom našla med drevjem odlične prehode, da nam ni bilo treba trpeti v globokem kolovozu, in naglo je šlo nizdol.

H kraju je šla naša dolga pot. Znanci so nas pozdravljali: tu stari kozolec, nato psiček, ki se na verigi zmeraj razjarjeno zaganja na mimoidoče, tam spet kako sivo, staro deblo z markacijo. Naenkrat je vstala pred nami v zlatu zahajočega sonca cerkev Sv. Andreja. Rjav, še malo zasnežen in leden kolovoz drži skozi bukovo hosto doli do Puštala.

Konec poti. Strmine so se umirile v ravninah. V rdeči zarji so ugašale gore, ko smo počasi hodili proti škofjeloški postaji.

Dr. Anton Debeljak:

Planina pred svifom

(Kalužnik, Zg. Gorjuše)

Na hribu sem obstal pred solnca vzhodom
in kamorkoli svoj pogled obrnem,
ujet se čutim čisto v morju črnem.
Kar vidim, je pokrito s sinjim svodom.

Tu Helij je priplul z blestečim brodom:
Triglav zacvel v oblaku je srebrnem
in na otočku mojem topo-krnem
zaplala nada z dneva je porodom.

Ves krog morjá prelije se v zeleno,
grebeni daljni malo bolj kovinski,
odeti bližnji s sončno so kopreno.

Gorjuše, spet živi vam vsa narava,
razmahne človek se in svet višinski
pod žezlom krepkim svetega Triglava.

Dr. Anton Debeljak, pesnik, pisatelj in prevajalec, ki je umrl 24. okt. 1952, je zapustil v krogu sotrudnikov Planinskega Vestnika vrzel, ki je ne moremo izpolniti. Bil je tenkočuten opazovalec in opisovalec prirode. Svoje bogato znanje in spoznanje, svojo duhovitost in čustvenost, svoj živi smisel za šalo in smešnost je uveljavil tudi v redkih spisih, ki jih je objavil v našem glasilu. S prigodnimi novicami, ki jih je zbiral iz raznih revij in pošiljal skoro vsem slovenskim redakcijam, je zalagal tudi Planinski Vestnik (Gorska bolezen, po predavanju Gorglielminekija, Plan. V. 1940, 101; Križ na Matterhornu, Pl. V. 1936, 174; Kozolec v Švici, Pl. V. 1937, 367). Dve pesmi, od katerih je eno posvetil Triglavu (Pl. V. 1937, 205), v drugi pa počastil Vintgar (Pl. V. 1940, 242), najdemo med redkimi poezijami, ki so sploh izšle v Plan. vestniku. Nekaj prav posebnega pa so bili Debeljakovi potopisi: svojevrstna zmes drobnih duhovitosti, zapiskov, rekov in rečenic, pregovorov, besednih iger, botaničnih, geoloških, zgodovinskih znamenitosti, praktičnih in teoretičnih pripomb, mnoge jezikoslovne drobnarije iz vseh mogočih jezikov, šaljivih kombinacij, klasičnih citatov itd., skratka drobiž z vseh mogočih področij, ki je v vsaki vrstici dokazoval ogromno načitanost in neverjetno obširno obzorje. Temeljita klasična izobrazba in poznanje raznih jezikov sta pogoj za razumevanje teh spisov, ki vedno hkrati poučujejo in zabavajo. V Plan. Vestniku so izšli trije tovrstni spisi: S popotno palico po Rabu (Pl. V. 1939, 330); En dan na Dolenjsko stran (Pl. V. 1942, 128) in — menda njegov najboljši in najbolj planinski spis »Od Bo-be mimo Babe proti Bo-bi (Pl. V. 1943, 90); za osnovo zadnjega potopisa mu služi gorski izlet, ki ga je v družbi dr. Jožeta Rusa vodil iz Bo(hinjske) Be(le) mimo Babe proti Bo(hinjski) Bi(strici) in mu dal priložnost, da je v opisu te ture nanizal neverjetno množico svojih zabavnih šal in duhovitih igračk, pa tudi mnogo resnih opazk in ugotovitev. — Dr. Tone Debeljak je bil velik prijatelj prirode, zlasti so mu prirasli k srcu drobni prebivalci naših gozdov in gajev. Tudi dvakrat na dan si ga lahko srečal v ljubljanskem Tičistanu, ki mu je on dal ime. Vedno, tudi v času največjega pomanjkanja, je imel v žepu polno hrane za svoje žgoleče in pojče prijatelje, ki so mu iz roke jemali hrano, sedali na njegove rame in ga poznali po glasu in postavi. — Ti ga pač pogrešajo, prav tako pa ga bodo bridko pogrešali vsi njegovi številni znanci in prijatelji, ki ne bodo mogli pozabiti ljubeznivega človeka, tenkočutnega poeta in duhovitega, vedno zabavnega znanstvenika in učitelja — dr. Antona Debeljaka.

Dr. A. B.

Dr. Anton Debeljak:

Z OTOKOV SKOZI OTOČAC NA PLITVICE

Za široka polja i duboke šume
za svetlo beskrajna i svetove tajne,
za bezdane vodâ i neznane drume
gajim ja u duši čeznje mnogotrajne.
(Siniša Paunović, Daljinar)

Kakor ta črnogorski lirik čuti še marsikdo med nami. Tako tudi jaz. A preden odrineš na pot, rad premisliš, ali ti ne bo manjkalo vitaminov, kakršnih si doma vajen. Spričo tega sem bil v položaju Buridanovega osla, ki ga je enako mikal otep sena na desni kakor vedro bistrice na levi. Odločitev je sprožil pogled v Dnevnik Marka Avrelija, kjer čitaš: »Rad imej poklic, za katerega si se že izučil; v njem si išči uteh! Prepopótuj ostanek svojega življenja.«

Mesec dni sem bil otočan. Pražilo, cmazilo me je jarko južno sonce. Lovrenčičevi skržati so mu na vse zgodaj jeli dajati pobudo:

Žgi, žgi, žgi, žgoče žarke žgi...

Ali da me čarovnica Kirka ne udari z loparjem in ne spremeni v martinčaka, sem moral le z Raba. Na Loparu smo od kraja odtegnili. Spočetka vse v redu. Toda kmalu so mevlje napele Neptunove vrance. Nemirno je postajalo:

Na morju je nerodno,
ni se kam prijet'...

se mi je posililo na um iz narodne popevke ob misli: »Kaj bi bilo, če bi me bil tale sunek pahnil čez krov?« Ako bi utonil ciciban, bi mama grenko jokala, morda tulila, kakor je dejal francoski bard v svojih »Kontrerimah«, pesnik Toulet (tulè):

Ceș pleurs, ma chère, avaient le goût
De l'onde adriatique...

po naše: te solze, draga moja, so imele okus po jadranski vodi.

Pa smo vendar brez nezdode — razen bruhanja nekih sopotnikov — pristali tam, kjer se je po pripovedki mudil tudi apostol Pavel, v prastarem Senju. Ustanovili so ga Kelti, in sicer pleme, čigar ime sem ujel v tale latinski stavek, čitljiv v obe smeri: Sitis in astu, Sénones, ut sani sitis (živite v mestu, Senonci, da boste zdravi). Glavna ulica se imenuje Potok. Iz tega sklepete, da kraj visi. Ulica enakega imena je bila baje poprej celo v Trstu in prebivalci tega okraja so se menda nazivali po njej. Dokaz naslednja poskočnica:

Sono Triestin patoco,
Chi mi tocca, guai!
El vin mi piace poco,
e le putele 'sai...*

(sem tržaški barabín, kdor me prime, jej! mi malo je do vin, do punc mi je precej).

Ogledal sem si gusarsko mesto in čakavec med čakavci prežal, kdaj se pojavi kak »prašnikar« za naprej. Zagorel suhelj se prikaže na mršavi kobilici, ki se je pravkar obokkala. »Cigo, cigo, prosuše ti se orasi!« (cigan, raztresli so se ti orehi) zavpije jata frkolinov. — »Slabi su u mene zubi, to sam ja donio s pazara za mladje«, jih zafrkne večni klatež.

Ko tako ždim pod podrtinami grada Nehaja,

zdajci izza bližnjih fjordov
pridrdrâ mi gromkopjordov...

* Patoco, navadno pitocco, kakor sem ugotovil pomezne, izvira iz gršč. ptochós, berač. Izhodišče samostani, ki so dajali hrano prosjakom.

a na žalost: izletnikov prepoln! Kdaj porabim vozovnico — 70 din za 66 km do Plitvice? Navidezna smola se mi je takoj prelevila v srečo: posadili so me v osebni »samodrč« — tihopjrdov, poleg vozača. Naglo smo se zapičili v »primorsko Svico«. V ključih se dvigamo, tam spodaj se v višnjevih lisah razodeva morje, zdaj na desni, zdaj na levi. Pripeka postaja prijetna pod božanjem gorske sapice. Razglednik je čedalje razkošnejši. »Gostiona Vratnik« stoji na višku: 700 m. Poslej se cesta rahlo niža proti Ogulinu na Gacko, en krak se cepi na Plitvička jezera. Zopet smo se uvrstili med čakavce. Tu je namreč odmor.

Ako bi bilo zabranjeno preštovati hišice po teh kraških kopoljah, bi vam lahko povedal, koliko števil je posejanih ob cesti. Tako pa sem opustil neplodno početje. Gledal sem rajši »hefajstovsko« pokrajino: enkrat dol, enkrat malo gori. Oko počiva na ostrnicah, na čredah buš, ki jih naš »samokret« tu pa tam prereže. Vsakovrstno kmetско delo se opravlja pred nami. Drdramo, drdramo po ravni cesti in na mah obtičimo. Kaj je to: Otočca.

In na novo smo čakavci. Davi sem bil še otočan, sedaj sem Otočan, z veliko začetnico. Torej napredek. Vozač me prosi, naj ostalima »vožencema«, Albioncema, ki sta bila nemara na svatbenem ahasverjenju, v kakem jeziku dopovem, da moramo počakati počasnejši gromkopjrdov istega podjetja, tako da dospemo vsi hkrati v Plitvice. Malo si ožmem možgane ter izustim: »We shall await for the autobus«. On pa se zahvali v Hitlerjevi materinščini: »Danke...«

»It is a long way to Plitvice« skušam zopet seči v pomenek, a sopotnica se le rahlo nasmeje. Bržkone sem tako neangleško izrekal, da se ji ni zdelo vredno odgovarjati, le za dobro voljo me je nagradil njen smehljaj. Z gorenjimi besedami sem ciknil na znamenito popevčico »It's a long way to Tipperary«, dolga je pot v T. Začetnik te udarnice, trgovec z ribami, je 1912 s prijatelji stavil, da v 24 urah zloži neki napev. Jakobu Worldu se je posrečil »Tipperary«. Ob pričetku svetovnega obračuna 1914 je vsak Tommy Atkins umel brundati to pesem, kakor je znal 1915 slednji francoski poilu žgoleti »Madelon«, oziroma lani tiste besede o perilu na Siegfriedovi črti. Kdo bi si bil mislil, da skladatelj World (s pravim imenom Judge), prav tiste dni umira v Hallamski bolnici (1. VIII. 1938)?

Ker se ni vnel pomenek pri redkobesedni družbi, sem se ozrl po tem sreskem središču, starejšem, a manjšem od Novega mesta na Dolenjskem. Gimnazija, pivovarna, stavbe, kjer bog roko ven moli, zvočni Grand Tonkino, pilane, kjer iz starih debel mlade žaganice režejo. Precej vojaštva, vmes pa ni bilo najmanjšega novinca, o katerem so tedaj pisali dnevniki. Pričakoval sem, da bo pritlikavec od tod, saj neki francoski potopisec — menda t'Serstevens — je nedavno tožil, kako kratke postelje se dobé po hotelih v Otočcu. Seveda bi bile še prevelike za Liliputance in Liliputanke, kakršnih je na svetu nad 60 tisoč. Njih kralj, M. Gont, lastnik cvetoče tvornice, hoče te palčke združiti v samostojno državico Liliput, kjer bo vse orodje in posodje prikrojeno njihovi razsežnosti. Toda žal: malim je sedaj odklenkalo.

Strumna vojaščina — steber Jugoslavije. Hrvati so bili od njega dni hrabri vojaki. Kot najemniki so celo po Evropi zatrosili svojo nošo — kravato. Je li čudo, da ljuti Turki nikoli niso zavzeli Otočca, jedra stare gatanske županije ali Gacke? Otomanski hlačarji so mnogo računali s krščansko neslogo in celo v svojih molitvah zdihovali: »Bog, nikar zediniti križa, tedaj bo carstvo naše!« No, v zagorski Dalmaciji vse vrví od Bunjevcev in Rkačev, ki se med seboj zafrkavajo. Bunjevec — človek, ki »trabunja«, nerazumljivo govori v latinskih molitvah. Rkač ali Grkač — pripadnik grške vere. O njih najdeš razpravo v Glasniku profesorskega društva 1938.

☆

Naši avtobusi niso še tako izpopolnjeni kakor n. pr. na Nemškem. Düsseldorf, mesto, ki ga je proslavil H. Heine, je 1937 spravilo v promet tak mastodont-restavrant, kjer se vozi 35 oseb in 8 jih lahko sede za mizo. Povrhu ima še majhno knjižnico, gramofon in zvočnik.

Z avtobusa, ki je prirohnel za našim urnejšim »glavopobilom«, stopi poljska družba in krene v hotel »Plitvice« na zakusko.

»Biti srčen in biti Poljak — je pravzaprav eno in isto«, modruje zajeten možanec, nekaj Zagloba, kakor da je čital pravkar izdano knjigo: Kazimir Jarecki, Izgubljeni zaklad (Skarb utracony, Lvov, 1938). Delo razmišlja o podatkih človeškega življenja na osnovi antičnega gesla glede trdnosti značaja:

Si fractus illabatur orbis,
impavidum ferient ruinae...

naj se zruši zemlja strta, duša mi ne bo potrta!

Vozač si dušo veže, kakor to delajo po Angleškem, koder imajo ultra-moderne garaže, salone za toaletažo, katerih posamezni očisti 500 avtov v enem dnevu, torej z bliskovito naglico: zvočnik jih morda še preneglo pokliče k osnaženemu vozilu, preden so pomalicali.

»Raca na vodi!« si rečem, videč otve na Gacki, vodi, katere levi rokav se cepi proti Švičkemu jezeru.

Poslej se krajina širi. Na desni zelen hrib in na vrtu zid. Tabla na razpotju kaže še 36 km do Plitvic. Iz zraka je postovka padla na tla: klicaj ob koncu dolge vrste s koruzo! Bliža se kraški svet: kamen, kamen. Kal, konji, kmetje, krlji, žitna košnja. Stari slamniki, čepice, zlasti rdeče kapice s čopom odzad. Z največjo težavo se umaknemo vozu tramov na cesti, ki jo krpajo. Toda nobene žale besede ni slišati. Jata pujsov po svinjski navadi kruli po selu. O tem ali onem gospodarju veljajo Valjavčeve besede, ki s podvojenim »mu« slikajo prisotnost goveda:

Hlev mu mukačev je poln, svinjak mu je z rilci natlačen. — Jadro se bližajo leseni domovi. Cesta se vije v šumo: zelena voda — jez — žaga — okraki — voda — jez — voda — jez — mlaka — jezerce — gostilna — bukovina — zeleno jezerce... Prispeli smo v Lobudovac. Dolgovezni Albionec je po 36 km prvič izpregovoril! Ta dolgin, pa ne da bi bil uklet labud, ki se sme šele tukaj ob predivnem nizu jezer nazaj pretvoriti v vitkovratega ptiča! Si-jajna avtogeneza bi bila pred nami.

Ako pravi prof. Frano Viočić v članku »Sa obala naših divnih Plitvičkih Jezera« (Jugosl. revija, 1938, Sušak), da znaša proga Senj—P. j. 82 km, velja podatek pač do banovinskega hotela, kamor smo pridrdrali po številnih zavojicah med raznoterim drevjem, med katerim opažaš bliskavico smaragdnih jezer.

Tako smo se preselili z morske globine na gorske plitvine, pragozdu slično deviško zemljo, polno tišine, pristrčne, pritajene, nevsiljive lepote, v predele rahlega šuma slapov. Vse pa je zastrto s šumo, šumo, šumo. Kako človek razume misel grofa Russela, ko ugotavlja: »Skrivnost — eden največjih čarov narave« (Souvenir d'un montagnard): Lepo je povedal O. Župančič:

Misliš, da je račka,
pa je bel labod.
Misliš, da je bel labod,
pa je deveta kraljična.

Razkošne barve. Neki Irec je pred 3—4 leti v velikem potopisu izjavil, da so po njegovih mnogoterih skušnjah na okrogli zemlji najzalši pasovi: njegova domovina, nazvana tudi »Smaradni otok«; otočje Bali v Aziji, pa Slovenija in Dalmacija. Je li pod Dalmacijo štel še Plitvice, ne vem. V reklamnih letakih bereš o tej mreži zastrtih jezer: »Najlepši kraj evropske prirode«. To pa zlasti po sodbi poljskih globetrotterjev. Ko sem pozneje — 11. VIII. 1938 — v Vintgarju trčil na drugega takega mnogovidca in mnogovedca, notarja Lorentza iz Cannesa, ni verjel, da so Plitvice pristen, nepotvorjen pojav. Dejal jim je: truquage, slepilo, teatarska prireditvev. Toda ni premislil, kolikerih milijonov bi bilo treba za kaj takega. Celo USA, ki zmorejo skoro v s a sredstva, se ne bi lotila take planetarne investicije.

Ni čudo, da so v aprilu 1940 razglasili Plitvice za narodni park. Leži med planino Malo Kapelo (1280 m) in planino Plešivico (1649 m). Svet je tod hribovit (535—650 m). Jezera, morska »oka«, tatarska »ples«, so med seboj zvezana z brzicami. Sredi drugega največjega — ime mu je Kozjak in obsega

79 ha — je postavljeno lepo kopališče. Krščena so morska oka po potoku Plitvice, ki se ponaša z največjim slapom, 78 m. Vseh sopotov, sopotnic, šumov, vodopadov, bantočev, skakavcev, skokov, skokičev, slapičev, prepadov, prevalov, strmobijakov, strmolijakov, pragov, potočij, ali kakor že pravi ljudska govornica vodnemu padanju, je menda nad 90. Šteti jih nisem utegnil. Odtok Korana, proslavljena v pesmi, meri v Kolpo.

Spreminjasto barvo jezer, po francosko *moire, moiré* (posneto po arabškem *mokkayyar*), tako priljubljeno tamkajšnjemu pesništvu, mi je omenil tudi Lorentz. Ko bi bil prebral Paula Claudela zanimivo delo »Skrivnostni pomen dragih kamenov« (La mystique des pierres précieuses, Cartier, 1939), bi bil utegnil omeniti vseh 12 draguljev, na katerih bo sezidan nebeški Jeruzalem: jaspis, safir, rubin, smaragd, sardoniks, sard, hrizolit, beril, topaz, hrizopraz, hijacint, ametist. Kajti vsi njih odtenki se dajo ujeti na gladini morskih ok, posebno pa zelenilo in modrilo.

Najmodernejše jezero v Evropi (če smem tako stopnjevati barvni pridevek) se imenuje: Lago di Garda, v Sev. Ameriki pa je to krater v Oregonu. Tu je dr. Edison Pettit, član zvezdarne Mount Wilson, raziskaval vzrok višnjeve barve nebes in gorskih jezer. To je: »selektivna razpršitev svetlobnih trakov, ki se odbijajo v zračnih oziroma vodnih molékulah«. Kdor ne verjame, naj pogleda »Kosmos«, avg. 1938.

Vsa družba, kar smo je naleteli v banovinskem hotelu na Kozjaku in kar se je izkrcalo iz pravkar došlih »samohodov«, je bila nekam načičkana in naličkana, vsa nafruljena, da se počutiš kar neugodno in bi najrajši pobegnili med preprostejše, naravnejše, dobrodušnejše ljudi. Čakal sem, da so se razlezli po sobah ali kamor koli. Nato sem se približal nemu izmed cerberov, mu razodel, da kanim opisati svoje bivanje v tem paradizu, proseč ga podatkov o zveličancih, ki so doslej sprejeti v Plitvička nebesa. Kakor bi vrgel smet na mravljišče ali kamenček v vodo, je vse zakolobarilo okoli mene. Telefonade, beganje. Ohranil sem si listek s podatki za 1938, izkazujoč do 1. julija tako udeležbo: Jugoslavija 1415 duš, Anglija 96, Avstrija 2, Belgija 31, Bolgarija 2, ČSR 95, Francija 44, Grčija 1, Holandija 69, Italija 62, Madžarska 197, Nemčija 951, Poljska 13, Nova Zelandija 49, USA 23. Poleg tega še 4 dežele, ki jih iz doktorske pisave hotelskega uslužbenca sedaj že več ne morem razbrati. Premalo sem se vadil v klinopisju. Mogoče so vmes Slovenci. Vendar ti prihajajo največ le spotoma, na izlet za en dan. Korenin pa ne pozenejo. Pred 3 leti je tu letoval egiptovski kralj Fuad I. Od strancev je večina Nemcev, Čehi so njega dni bolj prihajali semkaj. Madžari so pritisnili šele v zadnjem času.

Gostje so manj svobodno napravljeni kakor pri morju: kvečjemu goloroki. Čisto salonsko so se mi zdeli oblečeni pri obedu. Jedilni list je bil dolg ko litanije. Vsakovrstne ribe in raki, saj jih je dovolj po teh 15 ali 16 jezerih, a tudi z morja jih dovažajo. Tako si lahko privoščiš jastoga, ki ga neka ljubljanska kuhinja imenuje »humor«, menda po nemškem »Hummer«! Mamijo te — ne s cenami — kljunate žrtve pri kosilu. A zastonj bi iskal onega krilata, ki se v Gjurášinovi knjigi »Ptice« naziva: norac, ronac, bljeloguš, crni povodnik, itd. Ta čudna in brez dvoma najmikavnejša ptica evropske operjene favne, tolika ko škorec, umetnica v žvižganju, se vrže s kamena v bučno vodo Plitvičkega potoka ter izgine. Meniš, da je utonila? Na drugi strani slapa je niknila iz mokrega življa in zopet počenila na kamen. V pameti mi je vodni kos, po ciceronsko: *cinclus cinclus*.

Póst cenám stabís seu pássus mílle meábis! po jedi ne sedi, ampak tisoč korakov narédi! Tega leoninskega šestomerka se držim celo doma, kaj šele v tako razkošni okolici, kjer mi je dano prebiti komaj en dan. Oddam kovček, da mi ga pripelje avto spotoma, sam pa mahnem peš mimo jezer v potrebno smer. V sijajno svetlem soncu se spustim iz hotela nizdol proti smaragdni gladini, zavidajoč veliko skupino skavtov, ki tod taborijo in si krepijo zdravje. Haronu plačam 2 din, da me predroži na plitvici v Elizij, omrežje jezer pod visokim drevjem. Pri vohodu pogrešam grškega napisa, kakršnega beremo na vratih cerkve Hagije Sofije (svete modrosti) na Bolgarskem: Nipson anomémata, me mónan ópsin, operi grehe, ne samo obraz (ker ima grščina za ps

en sam znak ψ , se stavek dobro glasi tudi na rakovo nogo). Namesto da bi me cicerone za 20 din med hojo pod hojami in smrekami dolgočasil, se rajši kar sam kratkočasim po teh nepreglednih vijugah skozi blodnjak, labirint. Korakam po mili volji, zdaj ko Homerov junak na veliko strižem prostor s škarjami svojih nog; mákra bibás, zdaj uberem redni kratki rimski korak po taktu: tete roro mama nunu dada tete lala tete... Ali po sili razmer ga pretvorim v urnejši heksameter: Té tero, Róma, manú nudá; date téla, latéte! Saj tako je počenjal tudi Alarih, kralj zapadnih Gotov, stopajoč proti večnemu mestu, da bi ga oplenil, češ: »Tebe strem, Rim, z golo roko; orožje semkaj! Poskrijte se!«

»Voda kipi i ključa, kao da je pod njom vatra naložena!« se oglasim proti dvema tihima sprehajačema. Odziva ni.

»En voilà une contrée unique, édénique!« poskusim z Molièrovo materinščino.

»Nerozumím« mi udari na uho iz možakovih ust.

»Povídam, že neposkrvnená příroda, neporušená aní nejmenjším stínem lidské umělosti...«

Nisem dokončal trditve, da stojimo v edinstvenem kotičku evropske celine, ker sta me nasprotnika topo gledala. Z blaženo nemščino je pa šlo.

»Pentek hab ich hier gékommen«, mi razlaga možak iz Arpadovine. Minister Goering ga sicer ne bi razumel, a jaz sem vedel, da je v petek sem prišel ta daljinar, prehodivši Avstrijo in Dalmacijo. Tu je bil lačen, ker ne prenese olja. Kaj pa na Bledu? sem se pozanimal.

»Na Bledu je čisto, na trgu poceni, v hotelu drago,« priznava gospa.

»Nič ne de, ohránite vitko linijo,« jo hrabrim.

»Ona že, jaz pa nosim trebuh, akopprav sem državni uradnik,« izpoveduje zakonski nje drug. »A vi ste precej tanki!«

»Rejen sem bolj po imenu: Debeljak.«

»Glej, glej, v madžarščini pravimo zajetni babi: débêla!«

Poslovivši se po daljšem razgovoru od Adama in Eve — saj to sta bila prva človeka, ki sem ju srečal v plitvičkem raj — polahko zavijem v »Pension Lobudovac«, povsem zaseden. Za kislo mleko, slab slap, ograjeno jamo prepadnico in za »omnes eodem cogimur« niso računali več ko 3,50 din. Menu je 16—20 din, penzija 50—70 na dan.

Sedaj pa bo treba streči na hotelski avtobus, da mi s kovčkom ne uide na Vrhovine k vlaku. Brez kovčka je človek — brezdomec. Zato znamenita krilatica materialistov: »Jaz sem tam doma, kjer je moj kufer.«

Krenil sem na prežo tja nekako, kjer se je 9. VIII. 1940 ponesrečil z avtom med drugimi ravnatelj Ljubomir Djinovski iz Ljubljane, in v danem trenutku sem skočil kakor kačak iz zasede: »Stoj!« Vse smo pregledali, moje prtljage ni. To sem v duhu zmerjal hrvaško površnost in nemarnost! Morda jo je vozač namenoma pozabil vzeti, da bi me še pridržal v letovišču? Če je to hotel, je nakano dosegel. Stopim v gostišče k Vilku Datlerju in telefoniram v banovinski hotel. Odgovor: mojih stvari ni več ondi! Čudna reč: tukaj nič, tamkaj nič.

No, pa se znova spustim na pohajkovanje. Privoščil sem si kratko prijetno kopel. Tako topla ni bila kakor pri Praslovanih, ki so se menda radi kapuzili v gorki, če »kopel« izhaja res od »kope« gorečega dračja. Kaj pa razodeva iz prazitja koren »pirti«, od koder poteka ruski príperetok = soba pred kopalnico, in nemara pápertj = veža pred cerkvijo? Od tod Zupanov verz v Kidričevem Prešernu I. 285:

Josipa nedoroté nam ljuda papertje — mostiri...

V Senju mi je g. Scarpa svetoval, naj bi Plitvička jezera prevozil v čolnu. To bi bilo vratolomno početje. Noben kajakaš ni kos tej nalogi. Kdo bi v enodebelniku drsal po naši Savici, po Peričniku, po Martuljku, če ni samomorilec!? Potlej pa svoje plovilo nalik Argonavtom zadel na pleča in drpalil po suhem naprej! Morda bi z njim še v podzemске okapnice pri napisu: Ulaz u špilje, ven pa pri tabli: Izlaz iz špilja. Dalje z njim na razglednik: Pogledalo na Zlatni Buk... Odpočil bi se na klopi z idiličnim napisom: »Ljepo ti je,

gdje su blizu dvori — duga klupa, dugi razgovori«. V jezercu Ciginovcu bi imel priliko pogrezniti se 13 m pod razino, v Okrugljaku pa le 10 m. »Prštavac« Mali Galovac bi ti dal prho, Galovački Buk bi ti bučal svojo objest na uho. Tu se preliva bûk (slap), ki tvori šum, poleg pa raste bûk, ki z jelko, javorom in jesenom dela plitviško šumo. Ko bi se tako otovorjen prerinil z gorenjih jezer skoz osrednji Kozjak na spodnja jezera, bi poteklo dovolj pota po čelu in pod nogami. Toda jaz nisem — Jazon. Brez bremena sem drobental od biserne ploskve k biserni ploskvi, oživiljeni s pestrimi postrvmi. Dnevni razpored mi je sestavil latinski pesnik Ausonius »Sole medere, pede ede, perede melos«, po naše: s soncem zdrávi, z nogo jej (s hojo si zbučaj tek), pesemco izdaj! Nasvet je tako premišljen, da lahko tudi narobe delaš. Preberi besedilo od desne na levo, pa boš verjel. Prva dva dela Avzonijeve domislice sta že opravljena. Na uredniškem odboru je, da se uresniči še tretji del: objaviti spis. V svojem dnevniku sem našel tudi »melos« iz melodične pokrajine. Tak je:

NEOSKRUNJENA POKRAJINA

Z obale slane se popni v višino,
nato pa zdrkni skozi gozdne hlade,
kjer redkokdaj do zemlje se prikrade
svetloba sončna v tájnostno tíšino.

Prehodi vso romantično kotlino
— prešinja jo neznanski čar naslade —
srebrne srebaj speve, večno mlade,
ko vedno dalje v novo mro votlino.

Predivna, bajna misel ta Prirode,
da v niz je zbrala tolikere vode,
kovinski svit kot ostre britvice!

Skrivnostna »oka« zro v nebo visoko,
nebo pa sinje tone v nje globoko:
nebeško čudo, to so Plitvice.

V mraku se vrnem na izhodišče. V prostrani jedilnici si naročim večerjo. Ako je bil sprehod med jezери pristen »vitaprolongin«, mu je treba vendar še dodati trdnejših snovi v oporo. Privoščil sem si tudi 3 desetinke odlične kapljice, medtem ko so skrajza ostali gostje samo studenčnico žlevili. Kdor vodo žuli, mu po črevih kruli. Pozneje jamejo Britanci obglavljati butiljke. Fecundi calices, quem non fecere disertum, je vedel Horac in vem tudi jaz. A moja zgovornost se od one merice pokazuje komaj v tej tipkariji. Tačas nisem imel nikogar poleg sebe za mizo. Sicer pa je godba svirala v sosednih prostorih. Od ognjevitega soka sem si zaželel koračnic in v duhu sem na steklena vrata obesil program: »Le marše, šramel«, tako da bi bil kapelnik od svoje strani lahko bral željo, a tudi občinstvo od svoje.

Ker sem boljši jedec nego sedec, grem hitro spet pod milo nebo, patroljiram okoli poslopja, ki je naslednje leto pogorelo: 8 milijonov škode. Beograjska »Politika« z dne 12. maja 1939 sumi, da je ogenj podtaknjen: zakupcu Zeljku Krausu se je eden od tekmecev hotel osvetiti. »Kako strašna slepota je človeka« bi vzkliknil Prešeren ob najnižkotnejšem zločinu škodoželjnosti, kjer nihče nima koristi. Toda iz pogorišča se je gotovo že dvignila nova stavba, prerrojene »Plitvice«, kakor tica fena iz pepela.

Oziraje se v veličastni svod nad seboj, ponavljam v duhu sonet glasbenika Camilla Saint-Saënsa:

Les étoiles du ciel sont les notes de Dieu...
nebesne zvezde so božje sekirice...

kar prirohni z Vrhovin avtokar in na njem gospod — moj kovček. Kako da ga popoldne nismo iztaknili: je bil najspodnji ali pa na vrhu in je na njem

sedel »Spodnji«, kakor je Juš Kozak v fantastičnem, iz trgovine potegnjenem »Spiridonu« krstil — nebodigatreba rogača.

Gradiva je še dovolj, a uredništva oznanjajo geslo: »Kratko — pa sladko!« Ali kakor se izražajo Goethejevi rojaki: Kürze ist des Witzes Würze. Zategadelj ne bom opisoval pripetij nastalih med vožnjo z avtobusom, ki je poglavitno potekla pod ozvezdenim svodom. Naš Tomo Milov zasluži naziv »glavopobil«, saj smo povozili vsaj enega poljskega dolgošca. Kratkorepec je namreč večkrat frknil pred žaromet in nato dirkal v slepeči svetlobi po ravni cesti kar pred modernim zmajem. Prav tako se ne kanim ustavljati ob prizorih, ki so se nizali na vlaku od postaje Vrhovin do Zagreba v času duhov pa vse do zore, niti ne bom označil dnevnega cincanja iz hrvaške prestolnice noter do bele Ljubljane. Le to še povem, da je lukamatija ves čas hropel in ritmično sopel stih perzijskega pesnika Omara Hajáma, ki se zdi jako skrivnosten Angležu Poucelu, nikakor pa ne meni, saj sem takoj na prvi pogled razbral, v čem tiči njegova tajinstvenost: ta igračka je čitljiva tudi za Kitajca in da isti pomen, če jo pregledaš od desne na levo. Glasi se: U danad, u danad, u danad, u danad, u... (u = on, danad = zna, ve).

Pred nami že zopet strmi donebnica.

Plitvice, Plitvice, globoko ste se zarezale v spomin.

D. N.:

PO PODZEMELJSKI LJUBLJANICI

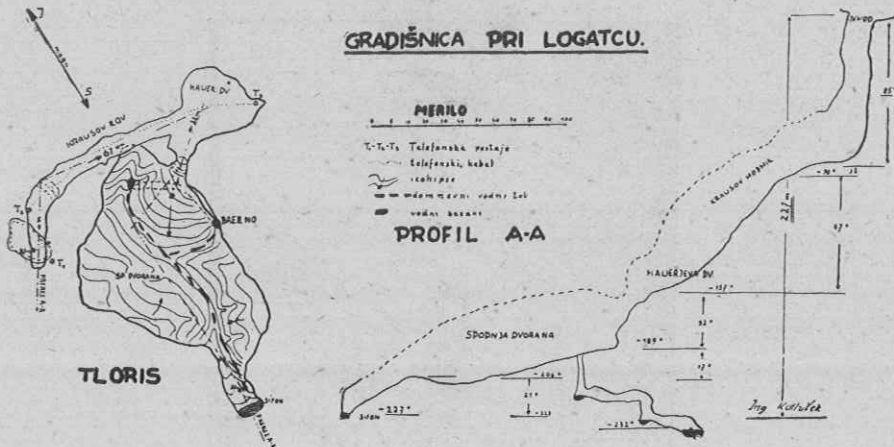
(Nadaljevanje)

Od tu dalje se mučimo po skalah preko velike dvorane, ki ji kraljuje mogočen eremit (stalagmit). Z ovinkom pa mu že složno segata v zelje Dvojčka (cca 500 m od sotočja) s celim dvorom, ki naznanjata, da se pričinja serija jezer. Prepeljavanje se pestro menjava s prenašanjem. Kmalu pa smo tega odrešeni in zaplovemo v vodni rov. Kakih 500 m se peljemo po ne globoki, a čisti vodi. Še enkrat moramo prenesti čoln. Sledi najlepši in najromantičnejši del jame — Beneški kanal. Onemimo! Vsakikrat, kadar se peljemo tu, nanovo občudujemo lepoto. Globoka čista in mirna voda, visok, komaj zaznaven strop, strme izlizane stene, ponekod vitki beli kapniki, ki segajo še globoko v vodo. Pod stropom mogočen kor, ki verjetno označuje kak stranski rov. A kako do njega? Samo vilinska godba še manjka, pa bi bili v začaranem gradu. Čudovit je ta kanal. Kot bi nas Haron prepeljal po Stiksu. Žal je rova po 600 m konec. Izkrčamo se v lepi in veliki Kapniški dvorani. Zopet se lovimo in omahujemo, se spotikamo do prehoda v Strahotno dvorano. Skupna dolžina jima je kakih 450 m. Obe sta visoki. Prva je lepa, živahna, z lepimi kapniki, druga pa zasluži svoje ime. Pusta je in mrtva. Prepeljemo se še preko treh jezer. V drugem — misterioznem jezeru doživimo zopet krst. To pot je bila krščena verjetno prva ženska. Naša nemirna geologinja stika in brska, pa se ji odkrhne plast sige in čof — v globoko in mrzlo vodo! Na žalost je imel ta krst nekaj resnejših posledic.

A mezdod še ni konec. V brzici v sifon je čolnarja, ki je prepeljal preko jezera, pograbil tok in mu je istočasno ugasnila svetilka. Komaj se je v labilnem čolnu ujel za skalo in se rešil! Voda tu teče v jamo, na sotočju pa iz jame. Tu je »skrivnost« jame. Kje je razvodje? Od kod voda? Deloma smo tudi to rešili. A le deloma!

Merjenje je bilo zelo zamudno in enolično. Prestavljanje in postavljanje instrumentov, prenašanje s točke na točko, označevanje točk in čakanje. Marsikdaj je »figurant« s trasirko zaspal, ko je čakal, in ga ni bilo mogoče priklicati k zavesti.

A nevsččnosti še ni bilo konec. Pluton se je zaklel proti nam, ali pa nam je prinesla nesrečo naša geologija? Naš merilec je v dnevu počitka sekal drva, pa ga je kot ljubitelja živali zmotila mačica, da je zamenjal poleno s prstom! (Hm, pravijo, da mu je ušlo oko na ljubko predstavnico Evinega spola, ki je mačico pestovala!?) Kaj sedaj? Hoteli smo že vse pospraviti, da nam ni pri-

skočil na pomoč g. V., ki je merjenje s čudovito mirnostjo in natančnostjo izpeljal do konca. Vse težave je hladnokrvno premagal. Kako meriti v Beneškem kanalu, kjer ni kam postaviti instrumenta, itd. Vse to brez nepotrebne besede! Le »trije hudiči« prvi dan so se namnožili, v »tri tisoč hudičev« zadnji dan.*

Naslednji dostopni deli podzemelske Ljubljance so v dolini Škocjan pri Rakeku. Umetnega imena Rakova dolina domačini, kot že omenjeno, ne poznajo. Znana sta jim Škocjan in Škocjanska voda. Divje in lepe predele med krasnimi gozdovi sta lepo opisala Kunaver in Šerko, njiju besed nočem ponavljati in »jima hoditi v zelje«. Tiste kraje je treba videti. Dostopni so pa vsakomur, kdor zna ceniti lepoto narave.

Ogledali smo si nekatere dele podzemelske Ljubljance od Postojne do Planine. Natakimo sedaj torsu še ude in glavo. Sledimo Unici. Počasi in leno se vije po Planinskem polju. Še pred gradom Haasberg dobi z desne še dva pritoka, Malenščico in Škratovko, obe z vodami iz Škocjana in Cerknice. Kmalu za tem pa se prične že izgubljati v razpokah ob strugi. Slede znane skupine požiralnikov na robu polja — Ivanjska žaga, Milavčevi ključi, Žrniki. Z barvanjem je dokazana njihova zveza z glavnimi izviri Ljubljance na Vrhniku — Močilniki in Retovjem. Slede skupine požiralnikov pri Lazah in glavni ponori na severnem obrobju polja — Pod Stenami. Tudi ti imajo zvezo z glavnimi izviri na Vrhniku. Zanimivo je, da je tekla obarvana voda iz Podsten do Vrhnike 24 ur, iz požiralnikov pod Ivanjim selom pa 5—6 dni. Na obrobju imamo nekatere zapuščene požiralnike največ do 500 m dolge in v Lazah jamo Logarček, kjer najdemo vodo, ki ima verjetno zvezo z vodo, ki ponika v bližnjih požiralnikih. Tudi v ponorih Pod Stenami moremo nekaj deset metrov slediti vodi v podzemlje.

Večji del podzemskega toka je neznan. Njegovo smer kaže vrsta udornih dolin, koliševk ali kukav, ki se vrste od Vrhnike do Logatca, kjer se deli. Ena vrsta gre proti Pod Stene, druga pa vzporedno po Logaškem Ravniku. Kukave kažejo samo potek večjih jam, ki jih je mogla izdelati le velika voda in jih je zaradi udorov verjetno zapustila. Sedanji tok je bržkone kje v bližini. Pričakovati moremo tok izpod Sten in iz požiralnikov pod Ivanjim selom. Združita se kje v bližini Logatca. Glavne kanale so udori zatrpali z ruševinami in prisilili reko, da si je poiskala pot v stranskih razpokah. Zato moremo šteti vse izvire Ljubljance na Vrhniku kot nekako delto več ali manj enotnega toka, kajti vsaka zajezitev katerega koli izvira povzroči povečanje vodne množine v drugih izviri.

* Pod sliko »Sipe v Beneškem kanalu« v prejšnji številki se mora pravilno glasiti stavek: Lepo je viden eforacijski (ne aforacijski) obok.

Vhod v Krausov rov v Gradišnici

(Po Putrichu)

Do vode pridemo v jami Gradišnici, v Vranji jami in v skrivnostni Lippertovi jami, ki je po ing. Puticku še ni našel in obiskal nihče, kljub prizadevnemu iskanju.

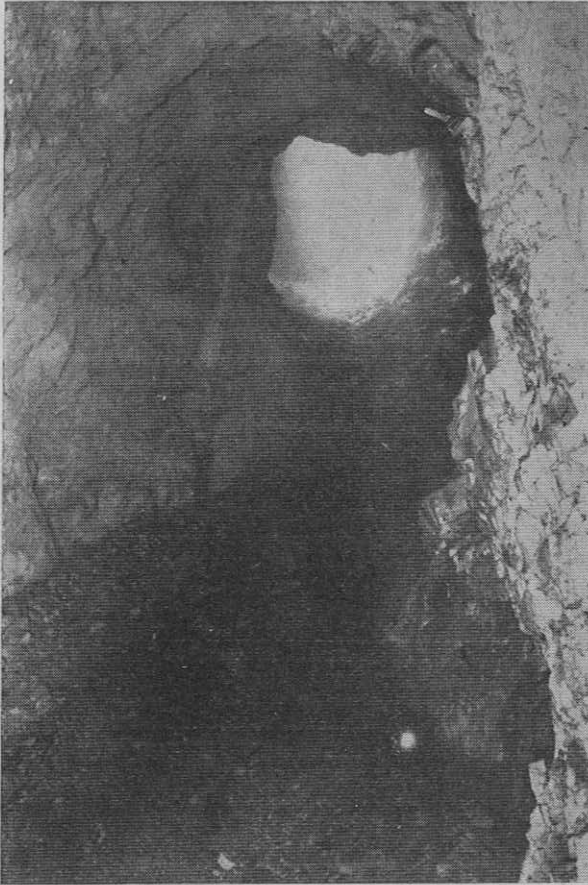
Gradišnica.

Jama leži na NE pobočju Gradišča (632 m), tričetrt ure od Logatca. Človek ostrmi ob pogledu na ogromno odprtino vhoda v 85 m globoko brezno, ki nenadoma zazija pred njim. Daleč v okolici ni najti kamna, da bi ga človek vrgel v brezno in poslušal kako zamira zvok v skrivnostnih globinah. Treba ga je prinesiti s seboj!

Priprave za obisk zahtevajo daljše in naporno delo. Največ preglavic napravi vitel in njegova montaža. Potreben je za spuščanje v brezno, ker je plezanje v tako globino le nekoliko prenaporno. Poleg tega je potreben še telefon, več deset metrov lestvic in vrvi itd.

Med domačini je razširjena varianta zelo znane povesti, ki jo človek sliši vsepovsod, kjer obiskuje brezna. O dekletu in volih, ki so neke noči padli v brezno, pa je potem voda v bližnjih ali daljnih izvirih (tu na Vrhniku) prinesla na dan jarem in ruto.

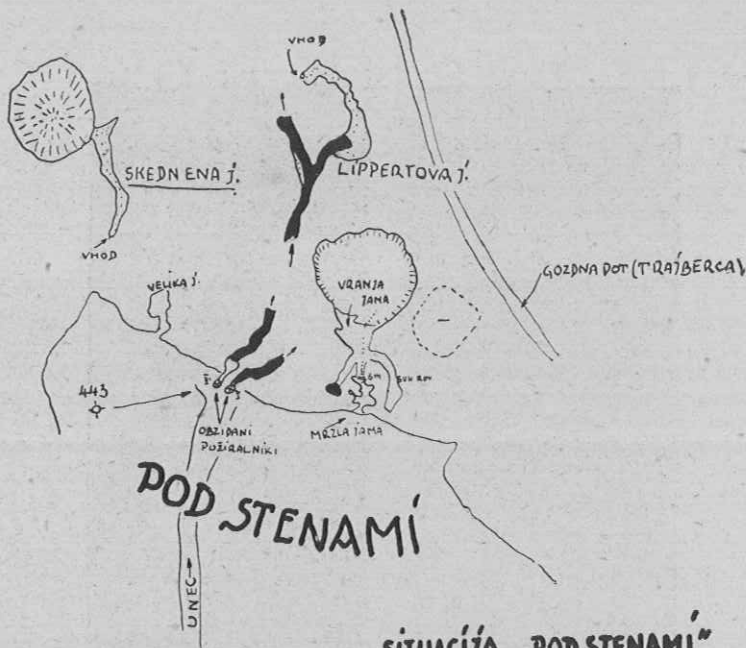
Čudno tesno postane človeku, ko se »montira« na vitelj, zaniha nad temačno globino in kar podvomi v varnost in zanesljivost tenke žične vrvi in tistih, ki so jo preizkušali na vse mogoče obtežitve, ter komisijsko izjavili, da je varna. No, pa na to ni časa misliti. Treba je paziti na glavo, da si je ne razbijemo pri srečanju s steno, ko se vedno hitreje sučemo okrog vertikalne osi. Na srečo je voznje konec in vsak hitro oblači dodatne jopice. Na dnu je namreč precej hladno.

Gradišnica. Pogled iz Hanerjeve dvorane ven
Foto Bar

Pod nami je ogromen naravni most, nekak vhod v orjaški Krausov hodnik. Previdno sestopamo po strmem gruščnatem plazu. Velike množine grušča so se natrgale s stropa in groze, da se vsak čas sprožijo. Stene okrog 150 m dolgega hodnika so le malo zakapane. Rov je visok kakih 30 m. Strmina se poveča za 5 metrskim pragom. Prispemo v veliko okroglo dvorano, ki se nagiba proti jugu. Hauerjev dom! Preko 32 m globoke stopnje splezamo v mogočno Spodnjo dvorano. Le redki kapniki jo poživljajo. Na njenem južnem koncu pa se spustimo po ilovnatem, strmem pobočju do 21 m globokega sifona, v katerega drži lepo oblikovana struga. Debela plast ilovice, ki kaže, da vodna gladina zelo oscilira do neke enakomerne površine, kanali v njej in drugo kažejo, da ima podzemska Unica tu nekak ventil, kadar je prenapolnjena.

Premraženi zlezemo nazaj in se popeljemo na dan, željno pričakujoči sonca, da se ogrejemo. Trudni se poslužimo gostoljubja v Logatcu pri Šviglju, kjer prespimo.

SITUACIJA "POD STENAMI" (PLANINSKO POLJE)

Naslednji dan nas vodi stara pot proti Lazam in Rakeku. Malo pred Lazami, vrh Hrvatov (tako se imenuje klanec) zavijemo po gozdni poti Trajberci na desno v gozd, proti Lanskemu vrhu. Četrť ure daleč nas značilna smreka spomni, da moramo tu kakih deset metrov okušati slast prerivanja skozi gosto mladikovje, da nenadoma obstojimo na robu velikega udora, na katerega severni steni zija velika temna odprtina.

To je Vranja jama, eden izmed udorov takoj za požiralniki Pod Stenami. Le dobro uro je oddaljena od postaje Planina. Precejšen udor je porasel z bujno vegetacijo. Polagoma se spuščamo preko velikih skal proti severni steni, kjer je vhod v podzemlje. Iz predveže jame, iz prve dvorane pridemo na levo v lep kapniški oddelek, pozimi zakapan tudi z ledenimi kapniki, na desni pa strmo navzdol do manjšega tolmana, dela podzemeljske Unice. Po srednjem rovu pa moramo kmalu plezati po 6 m globokem, ali pa visokem, kaminu, kjer nam hoče preprih ugasniti luč, v Mrzlo jamo, ki nas pripelje na dno Planinskega polja v bližino obzidanih požiralnikov. Preden pridemo do njih, napravimo še enkrat daljšo pot, ker se moramo neprestano izogibati ponorom, ki jih je v tem delu nebroj. Ob poplavih vsepovsod oteka voda v tla. Ponora sta zamrežena in do kakih 10 m obzidana vodnjaka. Nekaj deset metrov je na dnu mogoče prodreti po njih naprej.

Preko Babnega dola, tudi tipičnega požiralniškega področja pridemo v Laze. Malo pred njimi vidimo na desni veliko ponikvo Bedenj, strmo in globoko vrtačo, v Lazah pa ponor Lošč, del njiv, ki požirajo vodo. Ogledamo si lahko še vhod v Logarček, ki je kake pol ure daleč v gozdu proti železnici. Majhna odprtina ne kaže, da je vhod v tako lepo in veliko jamo. Vanj se bomo spustili kdaj drugič. Sredi Laz vidimo vaško smetišče, udor Erjavščico, kjer je mogoče priti do vode, če odmečemo smeti in nekaj skal. V vodi, če imamo srečo, lahko ujamemo človeško ribico. Malo iz Laz proti Rakeku vidimo v gozdu velik vhod v bivši požiralnik Mačkovico, 500 m dolgo lepo kapniško jamo, ki ima v stranskem rovu majhen potoček; nekaj dalje pa kratek požiralnik, aktiven le ob visoki vodi, Rinaldinijevo jamo.

(Dalje prihodnjic)

DRUŠTVENE NOVICE

ČOPOV JOŽA — šestdesetletnik!

Dne 27. marca je Joža Čop priplezal na visoko goro, ki se ji pravi šestdeseto leto. Sam prav rad pove, da sta oba enako stara — Slovensko planinsko društvo in on, pa tako tudi v letošnjem jubilejnem letu skupaj obhajata šestdesetletnico. To se nam tudi zdi kar nekam naravno in samo po sebi razumljivo. Kajti ime Čopovega Joža je tako tesno povezano z našimi gorami in našim planinstvom, da si enega brez drugega kar misliti ne moremo. In kjer koli in kadar koli se pojavi vedra in markantna Joževa postava, povsod in vedno se nam nehotе vzbujata vtis, kakor da smo sredi planin in njihovega razkošja. Saj pa je tudi redkoko tako močno zrasel z našimi gorami in njihovimi ljudmi kot ravno Čopov Joža!

Življenjska pot od leta 1893 pa do danes Jožu ni bila ravno najlažja. Komaj da je nekoliko pogledal v šolo, je že moral na delo v tovarno. Tako je od svojega štirinajstega leta pa vse do letos, ko je končno moral v pokoj, torej štirideset in nekaj let, vihtel klešče v valjarni žice na Jesenicah in na Javorniku. Tu je iz dneva v dan, iz noči v noč, lovil ognjene kače. Kdor je to delo že kdaj od blizu videl, ve, kako naporno in natančno je in tudi zelo nevarno, če človek ob njem ni pazljiv. Delo v žični valjarni zahteva mačje gibčnosti in izredno sposobnost za nagle odločitve. Tega Jožu ni nikoli manjkalo ne v tovarni in ne v gorah.

Jože je že zelo zgodaj začel zahajati v gore. Najprej v Karavanke, na Golico in na Stol, kasneje pa tudi v Julijske Alpe. Toda sama hoja po gorah ga kmalu ni več zadovoljevala. Že leta 1922 je v družbi s pok. Janezom Kvedrom preplezal Triglavsko severno steno v približni Tumovi smeri, toda z izstopom na Slovenski turnc. To je bila sploh prva plezalna tura po vojni v Julijskih Alpah in v Triglavski steni še posebej. Ker je Joža vse do danes ostal aktivni plezalec in reševalec in ga tudi šesti križ ni oviral, da ne bi splezal še v kakšno steno, je lansko leto praznoval tudi redek jubilej 30-letnega nepretrganega

ga (razen med okupacijo) plezalskega udejstvovanja. Ni mnogo ljudi, ki bi tako vztrajno hodili po gorah, zlasti pa še plezali. In kar je najbolj značilno, Joža na vseh svojih planinskih poteh in na vseh plezalnih turah nikdar ni bil v takem položaju, da se iz njega ne bi znal izmotati, in nikoli se mu ni pripetila kakršna koli nesreča. Lahko se reče, da je svoj gorniški posel vedno obvladal suvereno.

Joža je zlasti v letih med obema svetovnima vojnama preplezal vse naše domače gore, predvsem Julijske Alpe. Tukaj je res kakor doma v vsaki steni, v vsakem grebenu in na vsakem vrhu. Pozna vse prehode in smeri, saj je skoraj vse ponovno in ponovno preplezal v najrazličnejših okoliščinah in v najrazličnejših družbah. Kajti vedno je rad privoščil tudi drugim, da so uživali planinsko veselje, in jih je jemal s seboj na plezalne ture, posebno tudi mladino. Nikoli ni poznal tiste bolezn, ki je med plezalci sicer včasih razširjena

in ki se ji reče planinska nevoščljivost. Vedel je, da so gore tako velike in širne, da je v njih prostora za vse dobre ljudi.

Joža pa ni plezal samo po domačih gorah. Oblezel je tudi mnogo gora in vrhov v Centralnih in Zpadnih Alpah. Bil je na Mont Blancu, na Matterhornu, na Weisshornu, na Domu, na La Meije, na Zinalrothornu, na Veliki in Mali Zinni, na Paternkoflu, na Grossglocknerju in Wiesbachhornu, na Dachsteinu, pa tudi v Albanskih gorah. Sicer pa je težko vse naštet, ker človek vedno kaj izpusti in pozabi. Malo je tudi znano, da je Joža prvi začel po prvi svetovni vojni z zimskimi pristopi na naše gore, na primer na vrh Triglava, na Jalovec, po severni steni na Škrlatico, na Rokave, Dovški križ, Široko peč, Kotovo špico, Razor in druge.

Vsi se še spominjamo prvih dveh slovenskih filmov: »V kraljestvu Zlatoroga« in »Triglavske strmine.« V obeh je igral Joža pomembno vlogo. Oba filma sta tudi nastala na precejšnjo njegovo pobudo, ker se je vedno ogreval zato, da bi bilo treba plezanje, ki ga v tistih časih ljudje še niso na splošno razumeli (1930), prikazati za širšo javnost.

Joža pa se v gorah ni samo zabaval in plezal samo za svoje lastno veselje. Nič manj kot plezalca ga vsi poznamo tudi kot požrtvovalnega in do skrajnosti vestnega reševalca. Bil je vsa leta svojega planinskega udejstvovanja v prvih vrstah reševalne službe na Jesenicah, ki jo je dolgo let uspešno vodil. Nikoli ni bil preveč utrujen in zdelan, da ne bi takoj hitel na pomoč na prvi poziv. Tudi če je delal 16 ur nepretrgoma v tovarni ali če se je vračal z najnapornejše plezalne ture, niti enkrat ni odrekel in tudi ne pomislil, da ne bi šel na pomoč. Njegova izkušnost in vsestranska preudarnost je v nešteti težavnih prilikah znala vedno najti pravo rešitev in tako so reševalne akcije pod njegovim vodstvom potekale vedno v najlepšem redu in uspešno.

Zaradi vsega tega Joža ni le znan med slovenskimi planinci in ne le med jugoslovanskimi, temveč tudi preko meja v planinskem svetu. Visoko ga je cenil dr. Kugy. Znan je bil

med francoskimi, avstrijskimi, nemškimi in italijanskimi plezalci. Vsi so mu priznali njegovo visoko alpinistično kvaliteto.

Ker je bil Čopov Joža vedno tudi zaveden Slovenec in ker je ljubil in spoštoval svojo domačo zemljo, ni čudno, da so ga že v prvih dneh okupacije, sredi aprila 1941 aretirali in zaprli nemški fašisti, ga odgnali v Celovec ter nato v Begunje in Sentvid. Od tam se je izmuznil v Ljubljano, kjer je potem po svojih močeh pomagal Fronti in sodeloval pri raznih akcijah.

Kar pa je najbolj važno in brez česar Čopov Joža ne bi bil to, kar je, je pa to, da je bil vedno in v vsakem položaju vzgleden tovariš in kremenit, pošten značaj. To je pri Jožu prav gotovo najdragocenejše. Vsi ga poznajo in priznajo prav zaradi tega, ker je bil vedno vever in dobre volje, vedno požrtvovalen, vedno do skrajnosti tovariški, vsak čas pripravljen pomagati, kjer je bila pomoč potrebna, in ker je končno za vsakogar imel toplo in prijazno besedo ter si nikdar ni ničesar domišljjal ali vihal nos zaradi prevzetnosti. Tudi če so ali bodo novi in mlajši alpinisti sposobni izvršiti tehnično težje naloge, kot jih je kdaj izvrševal Čopov Joža v naših stenah (toda njegov steber v Triglavski steni je še danes merilo za korajžo in znanje), se bodo morali še zelo mnogo učiti in naučiti, da ga bodo dosegli prav v njegovih moralnih in karakternih kvalitetah. Razen tega pa Joža Čop tudi ni nikdar hodil po gorah z zavezanimi očmi in ni gledal samo previsov, kaminov, klinov in podobnih stvari, temveč je ljubil, spoštoval in užival gore kot celoto, pa se mu zaradi tega prav nič ne zdi za malo, kadar hodi po gorah tudi po nadelanih potih ali po nizkih gričih. Prav to pa je, mislim, tisto, kar Čopovega Joža dviga na visoko stopnjo v alpinizmu in planinstvu, ki mu jo danes vsi brez izjeme in soglasno priznavamo. To pa je tudi največ, kar človek v gorah lahko doseže.

Tako torej želimo Čopovemu Jožu še mnoga zdrava leta in obilo planinskih užitkov.

Ljubljana, 14. III. 1953.

Dr. M. Potočnik in dr. St. Tominšek

IZ SEJNIH ZAPISNIKOV PZS

V Črnučah so ustanovili iniciativni odbor za ustanovitev istoimenskega planinskega društva. PZS je že dala svoj pristanek.

PZS je pristopila kot redna članica v Turistično zvezo Slovenije. Zastopal jo bo tov. Fedor Košir.

Zelezarna Jesenice je izročila MLO Jesenice večjo vsoto za fizikalne namene. Postaji GRS na Jesenicah je bilo iz te vsote dodeljenih din 50.000.—, ki jih bo porabila za opremo postaje.

PZS je nabavila v inozemstvu čistokrvno lavinsko psico, da bo lahko z mladiči oskrbela GRS. Za pse se je prijavilo že več interesentov.

PZS je s 1. II. 1953 ukinila mesto gospodarskega referenta PZS s sedežem v Bovcu, ker za to ni dejanske potrebe. Za vzdrževalne stroške Gospodarskega referenta so prispevala poleg PZS tudi določena posoška in gornjesavska planinska društva. Vendar pa bo tov. Jonke Ciril, ki bo še nadalje ostal v Bovcu, za manjše usluge prav rad na razpologo PD-om.

Dne 31. XII. 1952 je bila slovesno otvorjena športna žičnica na Jahorino. Zgradil jo je Planinsko-smučarski savez BiH.

Pri PZS se je formirala organizacijska komisija, ki bo usmerjala ideološko delo društev. Vse bolj se namreč občuti, da planinska društva pospešujejo gospodarsko dejavnost, zanemarjajo pa ostale sektorje dela, kakor organizacijo, alpinizem in propagando. Posledica omalovaževanja navedenih panog društvenega dela se izraža tudi v padcu članstva, ki je posebno v zadnjih letih precej občuten.

Propagandna komisija pri PZS je nabavila kratki (22') normalno-tračni film »Borba s strmino«, ki se skupno s filmom »Naša alpinistika« uspešno predvajata pri društvih. Izposoja se proti malenkostni odškodnini pri PZS.

Naklada Planinskega Vestnika vidno raste. Skoraj vsa društva si prizadevajo, da bi pridobila čim več naročnikov. Z uspešno propagando med svojimi člani jim bo to tudi uspelo. Zamudniki pa tudi še imajo čas, da zamujeno nadomestijo. Le na ta način bo revija dosegla naklado, ki ji po pravici tudi gre. Imena društev, ki bodo sorazmerno svojemu članstvu pridobila največ naročnikov, bomo objavili v PV.

Dela na spomeniku dr. Kugyja dobro napredujejo. Akademski kipar Savinšek Jakob je svoje delo že izvršil, kip sam pa se že nahaja v livarni v Zagrebu. Spomenik je izredno dobro uspel in gre za to umetniku vse priznanje. Odlit bo v bron in slovesno odkrit še letos.

Kolektiv Elektro, Ljubljana, je podaril GRS din 20.000.—, hvalevredna gesta, ki naj najde čim več posnemalec.

PSJ je prejel za potrebe GRS od Rdečega križa Jugoslavije dolarjev 1000.—. GRS je predlagala, da se za ta denar nabavi v inozemstvu predvsem material, ki je potreben za kompletiranje doma izdelanih Mariner - naprav ter nepremočljivo blago za zavarovanje ponesrečencev.

Izvedbo letošnjega medrepubliškega planinskega tabora je PSJ naložila Planinski zvezi Slovenije. Tabor se bo vršil dne 2. VIII. 1953 v Vratih. Zato se bo sestavil pri PZS prireditveni odbor, v katerem bodo sodelovali tudi društveni zastopniki.

Dne 11. XII. 1952 je bilo v Celovcu ustanovljeno Slovensko planinsko društvo. Društvo je že navezalo stike s PZS.

Planinska skupina Solčava v sklopu PD Gornjigrad, je zaprosila PZS, da bi smelo ustanoviti lastno društvo. PZS soglaša z njihovo osamosvojitvijo.

Zavod za zaščito kulturnih spomenikov je predložil PZS v izjavo predlog za uvedbo zaščite Bohinjske kotline. PZS podpira ta predlog.

Zemljevidi Savinjskih Alp se intenzivno izdelujejo. Risbe bodo pripravljene za tisk septembra 1953.

Planinska založba namerava za 60-letnico slovenskega planinstva izdati biografijo Aljaža in Hacqueta. Prvo je napisal prof. Janko Mlakar, drugo prof. Josip Wester.

Nova planinska postojanka v Karavankah. PD Javornik je od Zelezarne na Jesenicah prevzelo v brezplačni najem Pristavo v Javorniškem Rovtu 480 m nadm. višine, ki jo je z malimi preureditvami usposobilo za prijetno planinsko postojanko. Pristava je izhodiščna postojanka za Črni vrh (1 ura), na Bovščico (2 uri) in Medji dol (1 uro). Dostop do postojanke je iz Javornika po razmeroma dobri voznici cesti. Postojanka je za vsakogar dostopna in prikladna za sindikalne odmore. Poleg kuhinje ima še jedilnico in okrog 20 ležišč ter je stalno oskrbovana. Z dohodki te postojanke nameravajo zbrati potrebna denarna sredstva za kasnejšo gradnjo nove postojanke na Medjem dolu (1200 m) ali na Bovščici, kjer je zelo dober teren za prirejanje mednarodnih smučskih tekem. Postojanka ima tudi lastno ekonomijo. Posluje že od 1. I. 1953, oficialna otvoritev pa bo spomladi.

Planinsko zavetišče v Počah. PD Cerknjo je decembra 1952 otvorilo pod Poreznom začasno planinsko zavetišče v novi hiši tov. Platiše Andreja v Počah št. 22.

Planinsko zavetišče na Mirni gori (1048 m). Zavetišče je postavilo že novembra 1952 PD Črnomelj. Ima 3 ležišča ter kuhinjo, ki je hkrati jedilnica. Društvo ga ne oskrbuje, vendar pa dobe planinci vso potrebno oskrbo pol ure nižje od postojanke na državnem posestvu. Za zavetišče je društvo uporabilo provizorij, ki jim ga je podarila Gozdna uprava Novo mesto. Zavetišče bo služilo svojemu namenu le do postavitve nove, enonadstropne planinske kočice, ki jo mislijo graditi že letos. Mirna gora je priljubljena izletniška točka dolenskih planincev.

Vzpenjača na Krvavec. O tej vzpenjači se je zadnja leta že dosti govorilo; kakor kaže, bo ta zamisel vendar enkrat uresničena v veliko zadovoljstvo planincev in smučarjev. Na pobudo PD Kranj so se dne 16. XII. 1952 sestali zastopniki prizadetih ustanov in organizacij ter zastopniki OLO in MLO Kranj, ki so iniciatorju tudi prvi priskočili na pomoč s primernimi

finančnimi sredstvi. Vzajemno so pretresli vse razpoložljive možnosti, ki jih imajo danes za postavitev moderne osebne žičnice, ki bo prva te vrste v naši državi, in sklenili, da bodo pričeli z gradnjo že spomladi. Začetna postaja žičnice bo v Cerkljanskem grabnu, v bližnji prihodnosti pa bodo še določili končno postajo in postavili proračun. Žičnica bo stala okrog sto milijonov dinarjev. Želimo, da bi žičnica, ki ne bo služila samo planincem in smučarjem, marveč tudi nadaljnjemu uspešnemu razvoju turizma v Sloveniji, čimprej služila svojemu namenu.

Planinsko-smučarski dom »Titovi graničarji« na Zelenici 1534 m. Planinsko društvo v Trziču je v nedeljo 21. XII. 1952 otvorilo prve prostore tega doma, ki ga je letos prevzelo še nedograjenega od Komande ljudske milice za Slovenijo. Prvi, ki so to pot prijeli za delo, so bili namreč miličniki iz begunjske šole, ki so v letu 1949 in 1950 dom dogradili v surovem stanju. Ko bo dom popolnoma gotov in bo speljana izpod Ljubelja poleg novega gostišča še žičnica, bo zaživel ta kot tako, kakor res zasluži po svoji naravi. Tu se bo razvil pravi eldorado našega zimskošportnega udejstvovanja. Dom je dolg 18.30 m, širok 11 m, je delno podkleten, v pritličju bodo jedilnica, kuhinja, družabna soba, sušilnica in shrambe, v I. nadstropju bo 6 sob za prenočišče in 2 prostora za oskrbnika, v podstrešnih sobah pa bodo nameščena skupna ležišča. Skupno bo lahko v domu prenočevalo 100 do 150 oseb. Sedaj je urejena le zasilna kuhinja, velika soba, ki ima 8 pogradov z žimnicami in 2 rezervni žimnici, udobne stole in mize. Za silo je urejen tudi sprednji prostor. Dom je odprt ob sobotah zvečer in ob nedeljah. Obiskovalci naj imajo s seboj potrebne legitimacije in dovoljenja za obmejni pas in se naj drže le dovoljene poti in dovoljenega pasu. Pot na Zelenico drži iz Trziča proti Ljubelju, pod Ljubeljem pa zavije na levo.

L. R.

IZ OBČNIH ZBOROV

PD Radeče pri Zidanem mostu. Iz poročil upravnega odbora je razvidno, da je društvo doseglo kaj zadovoljive uspehe. Saj šteje preko 200 članov in je med njimi precej mladine in pionirjev. Društvo je bilo pri svoji dejavnosti v tesni povezavi z vsemi plan. društvi v Gor. in Dol. Zasavju, predvsem s PD v Krškem. Temu je društvo pomagalo pri gradnji plan. doma na Lisci, ki je ena izmed najlepših plan. postojank v Zasavju. V novi koči, ki je bila otvorena 9. XI., je okusno opremilo eno sobo.

V tem letu so priredili več izletov v bližnjo okolico: na Kum, Mrzlico in Lisco ter drugod, enega pa v Jul. Alpe. Da je društvo zavzelo pravilno smer, je razvidno iz tega, da je širilo smisel planinstva med množicami, posebno pa še med mladino. Zlasti prednjačita pri tem delu dve šoli: Loka pri Zid. mostu in Razbor, ki imata včlanjene v PD tudi naše najmlajše — pionirje.

Se en uspeh je treba omeniti. Društvo je priredilo svojo prvo planinsko veselico, ki je vzbudila med Radečani pravo planinsko razpoloženje in je bilo zaznamovati prav dober gmoten uspeh. Iz tega prispevka je društvo darovalo 15.000 din za restavriranje koč na Prehodavcih pod Kanjav-

cem. Na občnem zboru so se prijavili novi naročniki Planinskega Vestnika.

Izvoljen je bil stari upravni odbor z malimi spremembami s tov. Koseljem na čelu.

PD za Selško dolino — Železniki je prispevalo v tiskovni sklad Planinskega Vestnika din 10.000.— Društvo nima posebnih finančnih možnosti, je pa s tem dejanjem pokazalo pot mnogim društvom, ki jih imajo, pa se za tak način podpiranja naše planinske revije še niso odločila. Na PV so se naročili vsi odborniki PD, kar je gotovo tudi zelo umestno in vredno posnemanja.

PD Ljutomer je imelo svoj občni zbor dne 22. XI. 1952. Zbora se je udeležilo nad 50% članstva. Samokritično so ugotovili, da njihovo dosedanje delo ni bilo usmerjeno k dvigu članstva in razširitvi planinske misli na vas in ostale centre, omejili so se le na prirejanje skupinskih izletov. V tem so vsekakor uspeli, saj so vodili na izlete ljudi, ki so bili prvič v svojem življenju v gorah in se prikrat srečali z gorskimi velikani. Društvo uspeva, se razvija in krepi kljub nerganju nekaterih, katerim nikakor ne gre v glavo, kako naj uspeva društvo sredi Priekije, daleč proč od gora. Društvo vključuje tudi lep odstotek zadrudnikov — bivših viničarjev. V novem poslovnem letu nameravajo predvsem dvigniti število članstva in naročnikov Planinskega Vestnika, izvršiti čim več predavanj in skupinskih izletov, prirediti redne članske sestanke in si urediti skromno zavetišče na Jeruzalemu.

PD Zagorje je ob lepi udeležbi 332 članov polagalo obračun o svojem delu dne 13. I. 1953. Društvo je pokazalo zlasti močno gospodarsko dejavnost, ni pa zanemarilo športno-kulturne strani. Z obnovo Koče na Sv. Gori in zavetišč na Čemšeniški planini in Jesenovem so si ustvarili trden gospodarski temelj, na katerem se bo lahko razvijala dejavnost vseh ostalih odsekov. Društvo je tudi dalo iniciativo za ustanovitev PD Litija. Propagandni odsek je skrbel za živahno propagando in izvedbo številnih skupinskih izletov ter predavanj. Nedelavni sta bili skupini v Kotredežu in Izlakah, pohvale vredni pa skupini Tirna in Sava. V svoje postojanke so letos investirali okrog pol milijona dinarjev, oskrbeli s pitno vodo postojanko na Sv. Gori in Čemšeniški planini, na Sv. Gori pa jedilnico opremili z novim inventarjem. Prostovoljci so izvršili 280 delovnih ur. Postojanko na Sv. Gori je posetilo 6200, Čemšeniško planino 1750 obiskovalcev. V svoje delovne obveze za leto 1953 so uvrstili vrsto nalog gospodarskega značaja, med katerimi je najvažnejša priprava za novo kočjo na Čemšeniški planini. Za predsednika je bil ponovno izvoljen tov. Golob Franci.

PD Vuženica je zborovalo dne 11. I. 1953. Razpravljali so o delu in težavah, na katere so naleteli med letom, pohvalili pa vse one, ki so sodelovali pri obnovi postojanke »Planinc« pri Primožu na Pohorju. Posebno je bil pohvaljen tov. Buhmajster, ki je kot 75-letnik veliko žrtvoval za to postojanko. Planinska skupina v Muti ne kaže posebnega zanimanja za delo in se tudi ne udeležuje skupinskih izletov. Zanimanje za delo tudi ne kaže mladina. Občni zbor je zaradi tega izvolil v upravni odbor tudi 3 mladince.

IZ PLANINSKE LITERATURE

Der Naturfreund (Prijatelj narave, Dunaj, letnik 1949, 1950 in 1951) — Die Naturfreunde so organizacija v sklopu avstrijske socialno-demokratske stranke. Omenjeni list je njih glasilo, ki izhaja v dvomesečnih snopičih v precej preprosti opremi, vendar z lepimi ilustracijami v bakrotisku. List pravi o tem gibanju: »Prijatelji narave zasedajo v okviru delavskega gibanja važno mesto, zavedno se postavljajo v delavsko gibanje... Šport, potovanja, planinstvo je lahko samo sebi namen... pa tedaj ni nič drugega ko oblika egoizma.« Ko so delavci velike vodne zapore v Kaprunu postavili na vrhu Wiesbachhorna križ mesto piramide, pripominja list k temu vprašanju: »Duh prijateljev narave ni vpraševal po tem, ali naj bo križ ali piramida; pravi prijatelj narave... bo ob obeh obstal v tihih mislih.«

Tako se list ne peča izključno s planinstvom. Njegove stalne rubrike so: Iz drugih dežela, Iz Avstrije, Planinstvo, Zimski šport, Mladina in potovanja, Potovanja po vodi (kajaštvo), Jamarstvo, Fotografija, Organizacija poseduje veliko število planinskih postojank in smučarskih koč, iz predležečih letnikov pa njih število in število članstva ni razvidno. V skladu s svojim programom prireja društvo izlete v inozemstvo (Korzika, Etna, Benetke), smučarske tečaje in izlete v naravo na smučeh. O negi smučič piše, o uporabi vrvi in toži, da je nylon v Avstriji tako drag, da je nabava nemogoča. O vsem tem so v listu kratka, strnjena poročila, Zavzema se zlasti za turno smučanje v nasprotju z golim športnim in prinaša lep članek o različni tehniki obeh panog. Razlika obstoji zlasti v tehniki zavor, ki morajo učinkovati v vsakem, zlasti v menjajočem se snegu, kajti zimski planinec ne vozi po lepo pripravljeni progi ali lepo zglajeni pisti. Videti je, da je ta panoga v Avstriji bolj razvita in daje zato resno pobudo našim PD.

Od člankov je zanimiv prispevek Hansa Meixnerja: Zakaj blodimo v krogu? Marsikomu se je že pripetilo, da je v neprodni megli blodil ure prav okrog cilja. Avtor razlaga hojo v krogu s tem, da človeško telo ni

kakor ni zgrajeno popolnoma simetrično in da je ne glede na druge nesimetrije leva noga močnejša od desne in morda za spoznanje celo večja. Posledica je, da je tudi hoja nesimetrična in vodi, če ni korekture po vidu, neizogibno v krogu.

Adolf Leeb: Več spoštovanja pred gorami. Opaža se pomanjkanje planinske vzgoje pri mladini, ki jo je uspeh ob lepem vremenu v steni opijanil, ob slabem pa bi bila ista tura zanjo smrt. Koliko resnice je v besedah, zapisanih nekje: Vrha nismo dosegli, ostali pa smo pri življenju. V Avstriji se opaža močno pojemanje mladih obiskovalcev planin. Vzrok? Odgovor je obsežen v naslednjih ugotovitvah: Mladino je pritegnila nase napredujoča tehnizacija... motor obvladuje človeka... veliko udobnejše je ploskati na nogometnem prostoru ali tam žvižgati na vse pretege ali se stegovati na plaži. Kaj neki planinstvo, kjer ni ploskanja! Starim je dana naloga, da skrbijo za primerno vzgojo mladine. — Mutatis mutandis velja vse to tudi pri nas, kjer se mladina sicer v planinah uveljavlja, če z drugim ne, pa vsaj z razgrajanjem, povzroča pa »starim« skrbi s tem, da se popolnoma odteguje v društvenem življenju in delu.

Z ropanjem planinskega cvetja imajo tam morda še večje težave kakor pri nas. Saj gre ta stvar tam tako daleč, da se cvetje javno prodaja v dolini in turističnih središčih. O tem razpravlja članek Naš vzgled: »Duhovna posest je tisto, kar ostane (namreč od obiska planin)... kar si videl in doživel. Kaj zaleže v primeri s tem kratka materialna posest šopa izpuljenih cvetk, ki tako hitro ovenejo... In tega ne more človeku razjasniti nobena policija. Vzglede je tukaj vse. Prijatelji narave hočejo biti tu v prvih vrstah.

Seveda se list peča s kratkimi opisi domačih tur in v inozemstvu, vendar je videti, da prepušča v bistvu to drugem delom iste organizacije, saj že skopo odmerjeni obseg lista tega ne dopušča. Zato je razumljivo, da je prišlo v okviru organizacije do posebne skupine, ki si je naredila ime **Alpinisten Gilde im T. V. Die Natur-**

freunde. Ta skupina alpinistov izdaja štirikrat na leto revijo:

Fels und Firn (Skala in srenski led). Po razdelitvi gradiva je močno podobna našemu PV, njen obseg pa je manjši, zunanost pa reprezentativnejša in se odlikuje z odličnim tiskom in krasnimi slikami. Nudi multum sed non multa. Žal, da je pri rokah le nekaj nekompletnih letnikov 1949, 1950 in 1951. Že iz teh je razvidno, da je med redkimi tujimi listi, ki pogledajo tudi k nam in po možnosti tudi čez železni zastor. Skupina, ki list izdaja, je praznovala 1949 svojo tridesetletnico in ob tej slavnosti so bile izrečene besede: Od obstoja skupine dalje je bilo glavno stremljenje, da prepreči zdrknjenje na zgolj »plezalno društvo«. Seveda pa se peča tudi z ekstremno alpinistiko. Število članov je znašalo 1949 le 220.

V štev. 1950/2 posvečuje Lisl Buchenauer (Gradee) naši Miri Marko Debelakovi — Deržajevi toplo občuten nekrolog in ji izreka priznanje, ki ga ji domovina v taki meri ni dala. Osebnost je ni poznala, čitala pa je njen članek Bergkameraden v Kugyjevi knjigi 500 Jahre Triglav in si na podlagi kratkih notic in člankov sestavila seznam njenih gorskih podvigov. Mimogrede je opazila, da so njeno ime poznali redki »specialisti« in da je najširši planinski krog, katerim je Eleonora Noll in Pavla Wiesinger pojem, sploh niso poznali. In vendar je bila Mira najboljša in najsamostojnejša planinka svojega časa, da, mogoče sploh vseh časov, če se upošteva duševno razpoloženje tistih časov do podvigov, kakor jih je ona izvršila. Podvigov kakor njen prvenstveni vzpon preko 1000 m visoke, posebno težke severne stene Špika — problem, za katerega so se potegovali znameniti planinci in ki ga je ona rešila kot prva v navezi ali pa prvenstveni vzpon čez severno steno Ojstrice kot samohodka... še ni izvršila nobena ženska.«

Štev. 1949/2 poroča, da je bila ustanovljena Jugosl. pl. zveza, ki »šteje 30 000 članov, od teh 10 000 Slovencev. Koče so med vojno veliko trpele in so bile obnovljene deloma s prstovoljnimi delom članov... Nova zveza izdaja lepi list »Planinski Vestnik«. Poročilo žal ni čisto točno, kaže pa zanimanje za nas. Točnejše pa je po-

ročilo v štev. 1950/4: V Jugoslaviji podpira država planinstvo, predvsem pa alpinizem v meri, ki si je mi kar predstavljati ne moremo. Zato je na primer obisk Krefarice v dneh od 27. VII. do 1. VIII. 1950 znašal kar 1500 ljudi. Strogo se razlikuje med gorohodci, ki hodijo po markiranih potih, in alpinisti plezalci, katerim država daje prednost... Obstoji več PD, ki so združeni v skupni zvezi (PZS). Oskrbniki so nastavljenjci z mesečnimi plačami in z nekim deležem na dohodkih. Reševalna služba je zelo dobro organizirana, na vsakem kolodvoru so njeni plakati, v vsaki koči zemljevidi s pregledom tur. Postavljeni so najmodernejši bivaki, posebno v Martuljku. Markacije so vse odlično obnovljene... varstvo narave je državno organizirano, sicer pa so jugoslovanski turisti videti zelo disciplinirani, kajti poročevalci so našli celo ob gosto obiskovanih poteh (Sedmera jezera, Luknja, Prisojnik) planik v neštevilu (in Unmassen).

V istem letniku je poročilo, da je dr. ing. Avčim prijavil za avstrijski patent nov model derez.

Od člankov splošne vsebine je omeniti članek Alpinizem in šport (J. Pruscha). Avtor pravi med drugim: »Za veliko splošnost, ki je daleč od globokega doživetja gora, se glasi sodba hitro tako, da označuje planinstvo ne samo kot šport, temveč preko tega kot zelo »prismojen« šport... Pravi planinec pa, torej tisti, ki mu je to udeleževanje postalo vsebina življenja, odklanja besedo šport... Obstoji načelna razlika med športom in planinstvom. Šport vzgaja k čim večji mogoči enakosti v isti stroki, potrebuje za priznanje časovno in drugo merilo, priznanje gledalcev... Ravno športni uspehi se izrabljajo v okrepitev nacionalnega čuta... pri današnjih razmerah pa je od tod do bojevitega političnega tekmovanja čisto le en sam korak. Planinstvo pa vodi — razen morda pri še ne dozoreli mladini — k individualiziranju, v mnogih primerih do markantne osebnosti. Pred velikim, nemim bitjem »gora« stoji ne samo, da ga zavzame, temveč tudi, da ga doživi. Brez štoparic, brez norm, brez ploskanja gledalcev je v svojem boju z ovirami skalnatih in ledenih sten... Vključuje se v enake prasile narave, ki so v večnem boju

milijonov let izoblikovale vesoljstvo z njegovim življenjem in zakoni in ga še vedno oblikujejo.«

Adolf Gruber zaključuje svoja izvajanja v članku Ekstremno planinstvo takole: »Uspehi današnjega ekstremnega plezanja v skali so pač le rezultat istega napredka in razvoja, ki ga moremo opaziti povsod drugod. Kar je bilo nekoč pohod v neznanu in je zahtevalo dneve, se je danes skrčilo na minimum uporabe časa in moči in često predstavlja le 'užitkapolno' turo v že davno poznano. Ni čuda, če hodi mladina danes druga pota in išče zopet novo deželo. Kaj je torej ekstremno? Po mojem mnenju to, česar preljudi ljudje ne razumejo! In pa, ali je vas 'starine' vaš okoliški svet takrat razumel?«

Seveda nas vodijo domači avtorji po svojih prelepah gorah, pogledajo tudi v inozemstvo, preplezajo Die grosse Zinne in nič manj slovito Guglio di Brenta, iz Indije pa se oglašja Ludwig Krenek in nam da razumeti, da je celo za ondotne planince dohod do Himalaje velik problem. Dr. Fritz Koib pa nam v članku z naslovom K2-8591m pripoveduje naslednje zanimivosti: K2 v Karakoramu je druga najvišja gora na svetu. Tako daleč je od človeških bivališč, da ji najbližji domačini niso mogli dati imena in jo je zato zemljemerska odprava krstila kar s številko 2, K pa pomeni Karakoram. Vsa gora je ena sama mogočna piramida, 3300 m strmih, zaledenelih skal od vznožja do

vrha med 100 km² zemeljske površine brez drevesa, grma ali celo vsake trave, med ledeniki, dolgimi tudi po 60 km, sredi ledene pustinje, kakršna je najti samo ob obeh tečajnikih. S težavnostjo pristopa daleko presega Comalungmo. Leta 1933 so dosegli Američani preko sedmih taborišč višino 7900 m s samim čistim plezanjem, ne pa s kobacanjem po snegu, kot je potrebno na Everestu. Vrniti so se morali, ker bi jim za vrnitev zmanjkalo živeža. Naslednja ameriška odprava šestih članov leta 1939 pod vodstvom Wiessnerja je dosegla višino 8250 m. Končala pa je tragično. Štirje moške so obležali bolni v glavnem taboru, peti Dudley Wolfi v taboru VIII, kjer ga je Wiessner našel ob vrnitvi bolnega in brez živeža. Wolfi si ni upal na pot nazaj. Pomoč iz glavnega stana je prišla samo do oporišča IV in zaradi izčrpanosti ni mogla dalje. Tako so bili izgubljeni trije dnevi. Nato so se odločili prostovoljno trije nosači domačini (Šerpa), da pomorejo Wolfu Nikdar več se niso vrnili.

Zanimivo je, da prinaša revija izvirni članek Rusa Promptova o ekspediciji na Mongun-Taigo ob zgornjem toku Jeniseja (prvenstveni vzpon, višina ni navedena) in da povzema iz lista Fiskultura i sport članek Vitalija Abalakova o podvigih v Kavkazu na Ušbo, Šehildi-Tau in prečkanju Dyh-Tau do Koštun-Tau. Članek je poln osebnih imen in odbija zaradi predebele samohvale, ki nj v skladu z duhom pravega planinstva. Dr. Pr.

RAZGLED PO SVETU

Samivelov gorski film »Vrhovi in čudeži« polni kinodvorane po Evropi. Upajmo, da ga bomo videli tudi v Jugoslaviji. Samivel je pred dvajsetimi leti izdal album »Sous l'oeil des choux-cas« (Pod očmi kavrov), s katerim se je v alpinističnem svetu takoj uveljavil. Izdal je nato nekaj knjig, v zadnjih letih pa se je posvetil filmu. Kot filmski reporter je spremljal francosko ekspedicijo na Groenlandijo (P. E. Victor). Leta 1951/52 pa je s tremi sodelavci, med katerimi je bil tudi Švicar Bille, v petih mesecih izdelal planinski film »Vrhovi in čudeži«, ki

si ga je zamislil kot sintezo vsega planinskega sveta, doživetja in znanja: tu so špiki, ledeniki, hudourniki, gozdovi, favna, flora v vsej neskončni različnosti svojih barv od spomladi do »razkošnih fanfar v jeseni«. Na platnu se razvrste v ritmu, ki ga je uravnavala umetniška roka, vrhovi s svojimi perjanicami — oblaki, planine s čredami, pastirski stanovi, cvetovi, gamzi, mogočni kozorogi v svojih slovesnih pozah, kače, lisice in svizci. Skoraj je vsega tega preveč. Švicarskemu ocenjevalcu je posebno odveč neizogibna očnica (tudi pečnica ali

planika), ta »vatasti zatič brez barve in duha, najbolj neumna roža, če je v naravi sploh kaka stvar neumna« in tradicionalna silhueta Matterhorna. Film je Samivel pospremil z naslednjo »veroizpovedjo«: »Mislim sem, da poznam gore, saj sem zahajal vanje 25 let. Toda v petih mesecih filmanja sem spoznal, da so gore polne vročega življenja, čigar skrivnosti sem odkrival dan za dnem in katere večji del turisti in plezalci ne spoznajo, čeprav bi jih radi ljubili. Slabo pojmovan šport ne bi smel postavljati pregrade med človeka in naravo. Treba je vzpostaviti izgubljeni ali izkrivljeni stik z naravo, ki je tako čudovito bogata. Mimo vseh težav, ki nas more, bomo v tem stiku našli neizčrpen vir začudenja, veselja in ljubezni.«

Louis Lachenal je o Annapurni predaval v belgijskem Kongu 50 krat junija in julija meseca 1952. Lachenal se je v Kongu pri tej priliki povzpел na P. Marguerite in Albert du Ruvenzori. Podvreči se je moral ponovni amputaciji, ker so ga motile brazgotine. Operacija je uspela. M. Herzog je bil že na Matterhornu s svojo sestro po navadni poti, v zavetišču Couvercle, plezal pa je že jugovzhodni greben Tour Ronde. Njegova knjiga je prevedena že v dvanajst jezikov.

Nov vzpon na Mac Kinley (6178 m) je l. 1951 izvršil najboljši poznavalec tega pogorja Bradford Washburn. Ekspedicijo so financirale univerze v Bostonu, Denverju, Alaski, dr. Terris More pa je dal na razpolago svoj avion, ki ga je tudi sam pilotiral in prenesel na bazno taborišče ves pratež in brašno (1200 kg) v dobri pol uri. Z letalom je pristal v višini 3000 m, kar je za Alasko vsekakor rekord. Ekspedicija je bila sijajno opremljena. V višini 4000 m, pri vetru z brzino 100 km, pri -28°C so spali kakor doma. Imeli so tudi radiodajnik. Vzpon z zapada ni težak, tudi plazovi ne groze s te strani. Skala, kolikor je je zunaj snega, je trdna. Nedvomno je to najlažji pristop na Mac Kinley.

Küsswetterjev proces je že dalj časa razburjal Nemčijo in Avstrijo. Sodna razprava tega res zanimivega primera se je vlekla od 21. julija do 2. septembra 1952 v Berchtesgadenu. Nastopilo je 73 prič. Küsswetter je v

svojem fanatičnem sovraštvu do turizma in planinstva požgal Blaueishütte na Hochkalterju, ki jo je sicer zgradila nemška vojska, pa bi zdaj imenitno služila planinstvu. Požgal je tudi pastirsko kočjo na Reiterjevi planini, naročal pa kot višji gozdni in lovski funkcionar svojim podrejenim še nove požige koč in zavetišč. Bil je obsojen na dve in pol leti zapora, njegov lovec na eno leto, odgovorni vladni funkcionar iz Münchena pa na 4 mesece. Küsswetterjev proces odkriva dejstvo, da je še vedno močna aristokratska struja, ki bi za lov hotela rezervirati vse gorske predele, brez ozira na množice turistov, planincev in plezalcev, ki hrepene po prvobitni prirodi. Po drugi strani pa skriva v sebi tudi opomin zoper drugo skrajnost, ki hoče spreminjati gore v področje trgovine in kupčije. Tak primer se je zgodil prav blizu Küsswettervega delovanja. Gozdar Georg v. (!) Kaufmann je s čopičem markiral berchtesgadensko smer v znameniti vzhodni steni Watzmanna. Kaufmann po veljavnih paragrafih sicer ne more priti pod ključ. Lepo plezalno smer je spremenil v ocenjevalno alpinistično »vožnjo« brez motornega kolesa. No, deus ex machina v obliki vladnega odloka je prisilil Kaufmanna, da je s kladivom in dletom ostrgal rdeče madeže z bokov mogočnega Watzmanna.

Kaiser Gebirge ima novo smer, ekstremne vrste, visoko komaj 120 m. Naredila sta jo v 9 urah poleti 1951 Aufschneider in Wörndl. Isti Wörndl je s Kohlerjem prvič pozimi preplezal Lucke-Strohlovo smer v zapadni steni v Bauernpredigtstuhlu.

Gesäuse. »Todesverschneidung« med Dachlom in Rosskuppe sta leta 1936 izdelala Schinko in Sikorovsky s tremi bivaki in jo primerjala severni steni V. Zine. Prve ponavljaje je pričakala šele leta 1949. Bili so doslej v njej Forstenlechner-Wagner, Bentz-Köllensperger in Heinzl-Stebetak. Med njimi sta torej tudi Washakov tovariš v Eigerju in Heckmairov v Walkerju.

V Pirenejih sta Abbé Armengaud in François Comet 5. in 6. marca 1952 prečila Balaïtous po severozahodnem grebenu in po grebenu Costerillou.

C. A. F. (Club Alpin Français) je na svoji skupščini mnogo razpravljal

o razmahu smučarstva v CAF in o potrebi gradnje posebnih zavetišč za smučarje. Propagando je vzel v roke sam Maurice Herzog, ki obeta važne reorganizacijske ukrepe.

La Montagne, revija CAF, št. 357, april—maj 1952 prinaša na prvem mestu Babyjevo poročilo novi karti Mont-Blanške skupine, nato reportažo o filmanju in plezanju v Hoggargju, ki sta jo napisala Yvonne Syda in Bernard Pierre. Hoggar je že kakih 15 let znan med evropskimi plezalci. Začeli so Švicarji, nato Francozi, nato spet Švicarji. Leta 1947 in 1950 so bili tu spet Italijani in Švicarji. Pogorje ni visoko, čeprav je obširno. Vrhovi se sučejo okoli 2000 m, najvišji vrh pa je Tahat (3010 m). Maurice Herzog v članku »Pomagaj si sam in nebo ti pomore« razpravlja o potrebnosti propagande s publiciranjem, z obveščanjem, s prireditvami, s filmom, z biblioteko.

Les Alpes, 28 letnik, 1952, šte. 11, prinaša prevod Youngovega članka o Zinalrothornu, ki ga spremlja krasen posnetek Matterhorna s Zinalrothorna. Članek se nadaljuje skozi tri številke. A. Tschopp razpravlja o vezeh in stremenih na smučeh v članku »Od Balata do Kandaharja«. Bruno Laube priobča v spomin luzernskega topografa generala Pfyfferja von Wyer ob 150 letnici njegove smrti članek o prvem reliefu Centralne Švice, Marcel Kurz pa poročilo o razdejanju, ki ga povzroča »ledenik Bionaz«, po časopisnih poročilih. V resnici gre za La Becque de Lusenedy, čigar zahodno pobočje se ugreza in sesipa. Sesutina so kot ogromna reka sejale razdejanje po dolini Arbière, zasule potok Buthier de Valpeline in prekrile kočo Chamin. Nastalo je nekaj novih jezerc. Podor je 400 m širok in 6 km dolg. Sedem poslopij, 34 krav in 4 pastirji so ostali pod kamnitim plazom. Očividca ni bilo nobenega. Štirje pastirji so ostali 15 do 20 m globoko pod plazom. Zračna struja je podirala macesne na nasprotnem pobočju 150 do 200 m visoko, prah pa je pokril pokrajino daleč naokoli s temnim pogrebnim pajčolanom. Udor je zasul cesto in porušil most. Šele po treh tednih je bila speljana preko ruševin nova cesta. Geologi si ne morejo razložiti tega pošastnega razdejanja. Ne more se reči, da bi to prišlo od infil-

tracije ledenika na severovzhodnem pobočju La Becque de Lusenedy. Katastrofa se je zgodila 8. junija 1952. Do septembra še niso našli nobene od štirih žrtev. Novo jezero kaže, da se bo obdržalo. — L. Seylaz v članku o razvoju zavetišč razmišlja o modernih kočah, ki so skoraj hoteli, o »pomehkuženju« planinstva (Verweichung), ki grozi z modernizacijo prometnih in tujskoprometnih sredstev. Kje bo ostala Rousseaujeva »nature«, mir, samota in boj z naravo? »Klic divjine« bo zmerom v človeku, duh »Kon Tikija« je za zdravo življenje nepogrešljiv, posebno za mladino — in zato gre!

Centralna knjižnica CAS, ustanovljena leta 1890 v Badenu, nato premeščena v Zürich, šteje 17 000 knjig. Največja pridobitev knjižnice je bila zbirka W. A. B. Coolidge-a iz Grindelwalda, slavnega alpinista in zgodovinarja Alp (3600 naslovov, med drugimi mnogo kompletnih revij). S tem je postala ena od najvažnejših knjižnic na svetu. Sedež ima v centralni biblioteki v Zürichu, ki nosi tudi vse administrativne stroške. Knjižničar je dr. Paul Sieber. Leta 1925 je izšel seznam vseh knjig, dodatek pa l. 1931 in 1943. Po letu 1941 je knjižnica pridobila 5000 knjig.

Skupščina SAC je 21. sept. 1952 v Vevey-u po daljši debati sklenila, da se poviša centralni prispevek za glasilo SAC »Les Alpes« zaradi podražitve papirja.

Skupščina UIAA v Zell am See se je izrekla tudi proti ekskluzivnosti, ki se je pokazala pri ekspedicijah v Ande in Himalajo: rezultati in izkušnje vseh ekspedicij naj bodo preko biroja UIAA dostopne vsem narodom, kakor to delajo švicarske ekspedicije.

Ledeniki v Graubündenu so se po podatkih dr. Th. Zingg-a, meteorologa v Institutu na Weissfluhjodu v Davosu, v 50 letih zmanjšali za 30%, medtem ko so se v Avstriji za 28%. Od 165 km² so padli na 105 km², vendar dejanska izguba ledne in snežne površine znaša celo 120 km², kar predstavlja za 120 milijonov kubikmetrov manjši letni odtok vode. Če bo šlo tako naprej, bo to močno vplivalo na hidrologijo gora in dolin.

»Berge und Heimat«, glasilo ÖAV, je novembrsko številko 1952 izdal v znamenju 90 letnice ÖAV. 19. nov. 1862 je nastala prva planinska organizacija na kontinentu »Der Österreichische Alpenverein«. Zаметek ÖAV so tvorili trije študentje geologije Mojsisovics, Grohmann in Guido v. Sommaruga. Zraven so pozimi 1861/62 povabili prof. dr. Suessa in dr. v. Ruthnerja. Ideja je privabila na ustanovni občni zbor 625 članov. Prvi predsednik je bil prof. dr. E. Fenzl. Leta 1869 so člani ÖAV ustanovili v Münchenu DAV (Der deutsche Alpenverein), nakar je leta 1873 v Bludenzu prišlo do združitve Du ÖAV (Deutsch und Österreichischer Alpenverein). L. 1874 je na Dunaju v okviru te organizacije nastala sekcija »Avstrija«, ki je leta 1937 štela 19 000 članov, mnoge med njimi v Angliji in na Ogrskem. Po letu 1938 — po priključitvi k Nemčiji, je število članstva padlo za 4000. ÖAV je bil izbrisan, ostal je le DAV. Ta je bil novembra leta 1945 razpuščen na ozemlju nacistične Ostmarke. Likvidator je bil ZÖS (Zentrale für den Wiederaufbau des österreichischen Sports). Dunajčan Obrecht in člani DAV v Innsbrucku so se povezali v nov Alpenverein, ki je bil od notranjega ministrstva potrjen l. 1947. Tudi sekcija »Avstrija« je dve leti čakala na potrditev (medtem si je naredila bolj blede ime »Vindobona«). Danes ima že 10 000 članov, med temi 1000 mladincev. Novembrska številka »Berge und Heimat« prinaša spominke članke vodnikom, Ditzovi materi, prijateljici alpinistov v Gstatterbodnu, dr. Karel Prusik pa opisuje znamenito pokopališče v Johnsbachu, ki krije stotine žrtev Gesäusa.

Uredništvo je prejelo v zameno:

Turizam i ugostiteljstvo, izdaja Zavod za unapredjenje turizma i ugostiteljstva FNRJ. Redakcija i administracija Beograd, Uzun Mirkova 4. Urejuje uredniški odbor. Urednik Slobodan Stefanović. Izhaja mesečno. Vsebinska št. 9, 10, letnik IV.: Dva gostinska problema; L. Apold: Turistična propaganda; B. Protić: Prvi sestanek predsednikov in sekretarjev republiških gostinskih zbornic; Džihad

Burazerović: Izdelava tarifnih pravilnikov v BiH; V. P.: Novi turistični vodiči; Spasoje Vukičević: O izgubah v gostinstvu; S. G.: Opatija postaja spet klimatsko kopališče in zdravilišče; R. Kojadinović: Zakaj so neaktivna tovariška sodišča v naših podjetjih; Aleksander Jovanović: Hrana za izlete, Osnovna pravila za shranjevanje rib; Stamenko Djordjević: Kako dela kulturno umetniško društvo »Sloga« v Beogradu; Mihajlo Orlović: Najboljši turistični kolektiv v državi (Putnik Novi Sad!); B. Djordjević: Problemi družbene prehrane; inženir Hugo Weiss: Reorganizacija Putnika; Spasoje Vukičević: Ali je mogoče brez korektur uporabiti v gostinskih podjetjih novo uredbo o kreditiranju; Milivoj Pavela: Delamo za napredek turistične in gostinske službe, Spalni in jedilni vozovi izven resora železnice; dr. Todor Todorović: ZDA v zunanje-političnem prometu FLRJ; dr. Milko Stambuk: Periodična šola v gostinstvu; Dragoslav Jevtović: Kosjerić postaja turistično mesto; V. H.: Kako zmanjšati škodo, Glaziranje in gratiniranje ribe. V vsaki številki so rubrike: Mali leksikon; Iz inozemskega tiska; Receptura za shranjevanje jedil; Receptura za mešanje pijač; Humor. Tudi rubrika »Kaj o nas govore« se ponavlja.

Proteus, ilustriran časopis za ljudno prirodoznanstvo št. 1, 2, 3, leto XV. 1952/53. Vsebinska: Ivan Rakovec: Naši kraji v miocenski dobi; Cene Malovrh: Talilni lonci v snežni odeji apneniških gora; Lavo Čermelj: Kaj se skriva pod ledeno skorjo Arktike in Antarktike; Alija Košir: O raku v raznih deželah; Marko Matjašič: Kuzare. — Anton Polenec: O duševnih sposobnostih pri žuželkah; Ivan Rakovec: Naši kraji v miocenski dobi II.; Savo Bratuž: O sodobnih spektrografski tehniki. — Anton Trstenjak: Navidezna velikost Lune kot pojav velikostne konstance; Jovan Hadži: Nova verzija o nastanku življenja na Zemlji; Anton Polenec: O živalskih shrambah; Vladimir Murko: Zemeljski plini na Ljubljanskem barju. — V vsaki številki so dobro urejevalne, zanimive stalne rubrike: Odmevi, Mladi prirodoslovec, Drobne vesti, Za bistro glave, Prejete knjige.

Uprave planinskih postojank in letovišč!

Nabavite za obiskovalce naših gora in letovišč primerne spominske izdelke. Okrasite svoje prostore s primernimi keramičnimi stenskim okrasli, vazami itd.

Keramična industrija Liboje

PRI CELJU

Ob vsakem času boste najbolje postreženi

v restavraciji

»SLAVIJA«

(SLAMIČ) LJUBLJANA
GOSPOSVETSKA CESTA C. 6

in v njenem obratu
na Podrožniku

(pri Čadu)

Telefon št. 20-972

Sprejmemo tudi rezervacije

ELEKTRO LJUBLJANA-OKOLICA

LJUBLJANA, Črtomirova ulica 3a

TELEFON št. 23-021 in 23-022

Z OBRATI:

Obrat Domžale, tel. št. 56 — Obrat Vrhnika, tel. št. 46 —
Obrat Grosuplje, tel. št. 30 — Obrat Kočevje, tel. št. 14 —
Razmerilna trafopostaja Črnuče, tel. št. 20-107 — Montažni
obrat, Ljubljana, Črtomirova ulica št. 3/a, tel. št. 23-021,
23-022 — Gradnja daljnovodov in trafopostaj — Elektro-
Instalacijski servis, Ljubljana, Črtomirova ulica št. 3a, tel.
št. 23-021 in 23-022

Dobavljamo električno energijo industriji in široki potrošnji.
— Gradimo in vzdržujemo naprave za prenos in razdeljevanje električne energije. — Projektiramo in izvršujemo elektroinstalacijska dela vsake vrste in v vsakem obsegu. — Projektiramo, gradimo in obnavljamo električne centrale krajevnega pomena. — Popravljamo tudi električne stroje in aparate

V Vašem interesu je, da pred
vsakim nakupom

TEKSTILIJ
IN USNJA
UPOŠTEVATE

TRGOVSKO GROSISTIČNO PODJETJE

»TKANINA«

MARIBOR
GLAVNI TRG 7

Tehnična trgovina
s kemikalijami, barvami in laki

Import - Export

»CHEMO«

LJUBLJANA, Titova cesta št. 50

Poštni predal 8 — TELEFON št. 20-736, 20-837, 22-657

ima stalno na zalogi domače in inozemske proizvode, vse
vrste oljnatih barv in lakov, suhe barve, firneže, razstrelivo,
tehnične pline, razni tehnično-kemični material v najboljšem
sortimentu in po želji kupca.

PLANINSKA DRUŠTVA, POSLUŽITE SE NAŠIH ZALOG
PRI MARKIRANJU IN GRADNJI POTI TER GRADNJI IN
OBNAVLJANJU PLANINSKIH POSTOJANK!

Planinci, dober nasvet!

Sprostite se pri svojem športnem veselju skrbi za primer nezgode in gmotne škode, ki je njena posledica!

Nudimo Vam zavarovalno zaščito po ugodnih pogojih. Za športnike smo pripravili poseben način nezgodnega zavarovanja. Vsak športnik se lahko zavaruje ali vsak za sebe, ali pa v okviru svojega športnega društva. Zavarovanje po društvu je ugodnejše, ker se pri skupinskem zavarovanju nad 50% vsega članstva zniža premija na polovico.

Zavarovanje Vam nudi ob nezgodi gmotno zaščito za primer smrti, trajne popolne ali le delne nesposobnosti za delo, pa tudi za primer začasne delovne nezmožnosti.

Če na primer zavaruje neko planinsko društvo nad polovico svojih članov, bi pri letni premiji din 180.— za vsakega zavarovanega člana znašale zavarovalne vsote po

din 100 000.— za smrt,

din 200 000.— za invalidnost in

din 60.— dnevne odškodnine za začasno delovno nezmožnost.

Pri sozavarovanju tudi visoke alpinistike — plezanje z vrvmi in po ledenikih — bi bila premija za posameznega člana nekoliko višja. Premija se lahko plačuje letno, pol- ali četrletno.

PLANINCI, IZKORISTITE UGODNOSTI ZAŠČITE, KI VAM JO NUDI ZAVAROVANJE!

Državni zavarovalni zavod

DIREKCIJA ZA LR SLOVENIJO V LJUBLJANI

Podružnice: **CELJE, KRANJ, KRŠKO, LJUBLJANA-MESTO, LJUBLJANA-OKOLICA, MARI-BOR, MURSKA SOBOTA, NOVA GORICA, NOVO MESTO, POSTOJNA.**

Zastopniki v vseh večjih krajih Slovenije

TISKARNA

Jože Maškrič

L J U B L J A N A

Nazorjeva ulica št. 6

T I S K A R N A

izdelava vseh vrst tiskovin, katalogov, časopisov, revij in knjig

KNJIGOVEZNICA

vezava preprostih in najboljših del

K L I Š A R N A

izdelava eno- in večbarvnih klišejev

Š T A M P I L J A R N A

izdelava vseh vrst žigov in pečatov

veletrgovina z usnjem,
gumo in teh. tekstilom

LJUBLJANA, PARMOVA ULICA 33

Telefoni:

centrala 21-121, direktor 20-013, prodajalni oddelke 20-011

Skladišče: Bežigrad št. 6, telefon 22-394

Iz svojih sortiranih zalog nudimo:

Raznovrstno usnje iz vseh uglednih tovarn v državi (spodnje in zgornje usnje, tapetniško, sedlarsko in galanterijsko usnje), potrebščine za čevljarje, sedlarje, tapetnike in torbarje, pogonsko jermenje, usnjeno in gumijasto, klinasta jermena vseh dimenzij

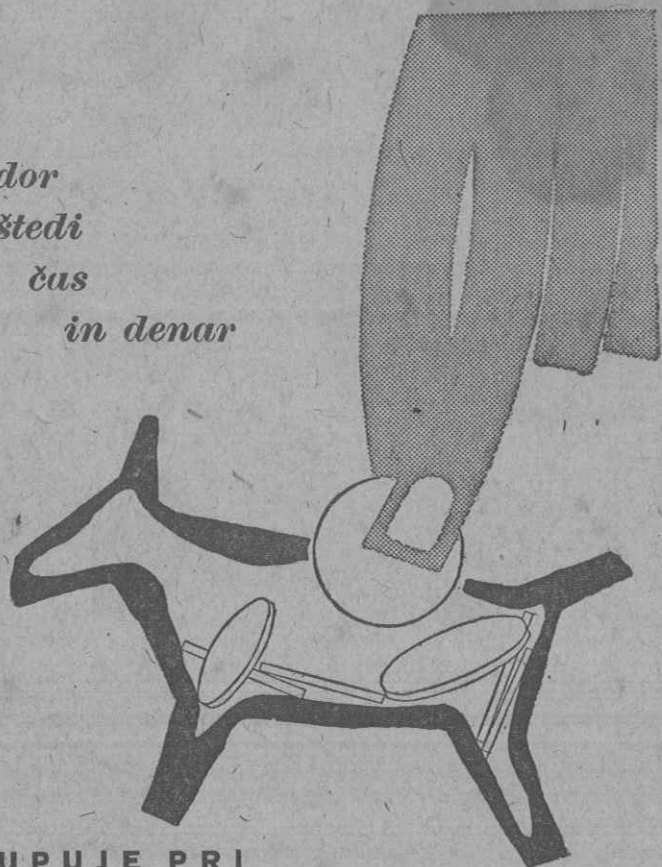
Gumijaste izdelke: cevi za vodo in plin, za pretakanje pijač, za paro, komprimiran zrak in avto-geno varjenje, za bencin in olje, za avtomobilske hladilnike, spiralne cevi za pritisk in vsesavanje, gumijasta tesnila, prešane in brušene plošče, manšete, kroglice, obroče, gumijaste škornje ter ostalo gumijasto tehnično in galanterijsko blago

Gumicano platno za dež. plašče dvojno in enojno

Tehnične tkanine: tehnični in sedlarski filc, filter-platno, impregnirano platno za delovne obleke, jutine in konopljine tkanine za embalažo, tapetništvo itd., čevljarški in krojaški sukanci, vrvarski izdelki, mlinske gurtne, vezalke, čevljarske podloge, blago za copate, čistilna volna, tekstilni odpadki itd.

Tehn. material za vzdrževanje obratov in zaščito delavcev

*Kdor
štedi
čas
in denar*

KUPUJE PRI

Veleblagovnici
Na-ma
LJUBLJANA

*Delavci in nameščenci, izkoristite pri nakupu
vsega blaga ugodnost obročnega odplačevanja*